

SLIK SKAFFET DE 15 MILLIARDER kroner til regnskogen

• Indonesia drukner

• Fisker truet fisk

• Forbyr miljøgift

Alt
monner

- vi gjenvinner batterier

AS BATTERIRETUR
- Vi tar produsentansvaret på alvor

www.batteriretur.no

Leder

87 gangers økning i CO₂-utslipp

StatoilHydro har sendt en melding til Statens forurensningstilsyn om at de kommer til å slippe ut 1,5 millioner tonn CO₂ og 2200 tonn sot ekstra fra oppstarten av sin fabrikk på Melkøya utenfor Hammerfest. Fra før har mislykkede oppstartforsøk ført til utslipp av 1,1 millioner tonn CO₂.

Da prosjektet ble vedtatt, hadde Statoil søkt om utslipp på 15 000 tonn CO₂ fra faking hvert av de første to årene, til sammen 30 000 tonn. Det, sammen med planlagte utslippene fra driften, var nok til at det ble ramaskrik, debatt og miljøaksjoner da fabrikkene skulle bygges. Da det ble kjent at selskapet trengte å slippe ut hele 200 000 tonn CO₂ i 2006, reagerte både miljøorganisasjoner, politikere og lokalbefolkning sterkt. Nå viser det seg at dette var småtterier mot utslippene som faktisk skulle komme.

Hvis de nyvarslede utslippene gjen-

nomføres, er vi oppe i 2,6 millioner tonn CO₂. Nesten 87 ganger mer CO₂ enn hva som var forutsatt da prosjektet ble vedtatt. Myndighetene har ikke lov til å stoppe utslippene: Melkøya-anlegget er nemlig en del av kvotesystemet, og så lenge Statoil-Hydro kjøper det rettmessige antall kvoter kan ingen hindre dem i å slippe ut CO₂.

Samtidig har klima havnet på alles lepper. På tv ser vi «gameshow» der byer, bedrifter og familier kappes om å kutte sitt energiforbruk og sine utslipp. Å kutte dusjen med noen sekunder, gå til treningen istedenfor å ta bilen og steke kjøttkakene på ettervarmen er vel og bra. Men når statlige bedrifters bidrag til den norske klimadugnaden er å slippe ut nær 87 ganger mer CO₂ enn de meldte fra om da prosjektet skulle vedtas, løfter ikke det lysten til å bidra. Bilturen og kjøttkakene føles som dråper i havet, som spises opp av mektigere aktørers utslipp.

Kvotesystemet har altså ført til at politikerne har frasagt seg muligheten til å si nei til store klimagassutslipp. Markedet skal ordne opp i dette. Men kvotemarkedet er i beste fall umodent; det fanger bare opp i underkant av 40 prosent av Norges utslipp. Samtidig fungerer dette markedet akkurat som andre markeder: Hvis utslippene kuttes, blir det flere kvoter på markedet. Disse blir da billigere, og flere vil ønske å slippe ut klimagasser. For å minske utslippene må man da kutte i antallet kvoter, noe som vil være en politisk beslutning. Men vil politikerne faktisk kutte i kvotene, hvis industrien velger å rasle med sablene og true med nedleggelse av arbeidsplasser? Jeg tror det når jeg ser det.

Kristian S Aas

Kristian S. Aas

Natur & miljø

Utgiver: Norges Naturvernforbund
Boks 342 Sentrum, 0101 Oslo, Norge.
Besøksadresse: Grensen 9b, Oslo.
Tlf: 23 10 96 10.
E-post: redaksjonen@naturvern.no
Telefaks: 23 10 96 11.
Bankgiro: 7874.05.56028

Jaktør: Kristian Skjellum Aas
ksa@naturvern.no

Journalister: Tor Bjarne Christensen
tbc@naturvern.no

Martin Ødegaard
mo@naturvern.no

Annonser: MediaTeam, tlf 22 09 69 20

Design/lay-out:
Film & Form, Ketill Berger
Sats og trykk: GRØSET™

Abonnement
Institusjoner: kr. 360,-
Enkeltpersoner: kr. 240,-
Bestilles hos
Naturvernforbundets
medlemsservice,
Postboks 342 Sentrum,
0101 Oslo, Norge
Tlf: 23 10 96 10
Telefaks: 23 10 96 11
medreg@naturvern.no

Naturvernforbundet innestår ikke for miljøvennligheten til de bedrifter, tjenester eller produkter som det annonseres for i Natur & miljø.

Natur & miljø er tilsluttet
Fagpressens Redaktørplakat

Innhold

Trillemarka ver-
net – hva nå for
skogvernet?
Vi trenger vern av
minst 25 nye Trille-
marka-områder. 4

Klimaendringer
gir kaos
Metropolen Jakarta
taper store penger
på klimaendrings-
gene. Flom og kaos
skremmer investo-
rer, sprer sykdom-
mer og gjør folk
hjemløse. 8

Dramatisk i
Afrika
Etioopia og Malawi
trenger hjelp for å
hindre masseflukt
på grunn av endret
vær. 12

I dag står vi ved begynnel-
sen av en miljørevolusjon som kom-
mer til å omforme samfunnet minst
like sterkt som de to forrige revolu-
sjonene: Velferd og likestilling.

Miljøvernminister Erik Solheim 18

Lars + Lars = 15
milliarder
Les historien om
hvordan to miljø-
forkjempere fikk 15
milliarder kroner
fordelt over fem år
til regnskogvern. 14

Deka-BDE for-
budt
Norge foran på mil-
jøgifter. 17

Truede arter:
Havskilpadde
Vi var med på å
sette ut havskilpad-
debabyer i Indone-
sia. 22

Fisker truet fisk
Mer enn 100 000
tonn sjelden eller
truet fisk ble fan-
get i fjor. 26

Satser på vei
Veisektoren er fort-
satt tungvekteren i
Nasjonal transport-
plan. 28

Brillekone eller
Fanden sjøl?
Hubroen er årets
fugl. 34

Thor Midteng er
død
Ingen har hatt
naturvern som yrke
så lenge som Thor
Midteng. No har
han tent sitt siste
bål. 48

FASTE SIDER
I korthet 42

Fotokonkurranse 32

Nytt fra Natur-
vernforbundet 38

Debatt 46

Miljøagentene 50

Div ... 52

Forsideillustrasjon:
Ketill Berger

Trenger 25 nye Trillemarker

Miljøvernerne er relativt fornøyde med vernet av Trillemarka-Rollagsfjell i Buskerud, som ble vedtatt i januar. Av tre verneforslag valgte Regjeringen kompromisslinjen, og gikk for vern av 147 kvadratkilometer av området.

– Vi trenger minst 25 nye verneområder på størrelse med Trillemarka før vi nærmer oss minimumsmålet forskerne snakket om i 2003. For å sikre de mest akutt truede verneverdiene i norsk skog må et areal på 4,6 prosent av den produktive skogen vernes. Vi forholder oss til målene forskerne har satt, og målet fra regjeringen om å stanse tapet av biologisk mangfold innen 2010. Arbeidet for å nå disse målene går med museskritt. Det er minimalt som har skjedd etter at målene ble satt. Vernet av Trillemarka er bra, men det er langt fra nok, sier Arnodd Håpnes, fagleder for biomangfold, områdevern og arter i Norges Naturvernforbund.

Går for tregt

Vernet av Trillemarka har økt andelen vernet produktiv skog i Norge fra 1,4 til 1,55 prosent. Naturvernforbundet ble oppmerksomme på artsrikdommen i området

allerede i 1990, og første verneforslag ble sendt inn i 1996.

– Det er en gruppe mennesker som har arbeidet hardt og aktivt med å få vernet området helt siden da. Arbeidet har vært intenst og hardt, og det er veldig tilfredsstillende å se at det er mulig å få vernet viktige naturområder om man går hardt nok inn for det. Samtidig er det tydelig at det går for tregt med å få bevart naturverdiene i skog, sier Gjermund Andersen, leder for skogutvalget i Norges Naturvernforbund.

Aksjonsform: Tur

Han forteller at et viktig virkemiddel for å få vernet Trillemarka var å ta med folk på tur.

– Det er utrolig mange mennesker som har vært med på tur i Trillemarka, og dermed har fått se de fantastiske naturverdiene med egne øyne. Det har knyttet folk

til saken, og har vært til stor hjelp. Det er ikke mer enn en håndfull mennesker som har kjørt løpet i denne saken, og vernevedtaket viser at hvis viljen er intens nok, kan man få gjennomført det man vil. Det er folk som bor lokalt nær området som har drevet saken fremover, og som sammen med Naturvernforbundet har æren for at Trillemarka faktisk ble vernet til slutt, sier Andersen.

Kompromiss

Det var tre verneforslag som sto opp mot hverandre i Trillemarka. Naturvernforbundet og andre miljøorganisasjoner ønsket vern av 208 kvadratkilometer, etter et forslag fra Norsk institutt for naturforskning. Grunneierne og de berørte kommunene laget et forslag som omfattet vern av 99 kvadratkilometer, hvorav 47 allerede var vernet. Direktoratet for naturforvaltning utarbeidet da kompromissforslaget, som til slutt ble vedtatt.

– Cirka en tidel av det arealet som må vernes for å ta vare på arts mangfoldet på Østlandet er i dag vernet. Det er i de sentrale skogstrøkene på Østlandet at de store, sammenhengende verneområdene må komme også i fremtiden. Det vil komme mange nye Trillemarka-saker, sier Arnodd Håpnes.

● Av Kristian S. Aas

Tråenvatnet i Trillemarka høsten 2007.

Svartetjennet foss ligger i Trillemarkas urskog.

Innvendinger mot frivillig vern

– Det er svært tilfeldig hvilke områder som blir vernet i ordningen med frivillig vern. Vi må over til en ordning med myndighetsstyrt vern, spesielt i områder som trues av ødeleggelse mens vi venter på hva som skjer, sier Arnodd Håpnes i Naturvernforbundet.

– Frivillig vern blir tilfeldig nålestikk. Det er ingen systematikk i forhold til hvilke naturtyper som vernes, hvilke regioner de ligger i og hvilke naturverdier som finnes i områdene. Samtidig har naturvernsiden ingen påvirkningsmuligheter. Vi får bare tilsendt områder

til høring. Der vi tar initiativ til å få startet en verneprosess skjer det ingenting. Så lenge det ikke er vilje til frivillig vern blir områdene hogd, sier Håpnes.

Han minner om at Naturvernforbundet ikke greier å springe over hele skog-Norge og passe på alle områder.

– Det er allerede over 1000 områder som ikke er vernet der vi vet det finnes viktige naturkvaliteter. Hadde man gjennomført en verneprosess i disse områdene kunne man ha fått et ganske godt skogvern på kort tid, sier Håpnes.

Leder Gjermund Andersen i organisasjonens skogutvalg peker på at kartleg-

gingen av norsk skog er for dårlig.

– Skal vi sikre et godt skogvern er det viktig at de beste områdene vernes. Slik er det ikke i dag, når frivillig vern skal være hovedstrategien. Skal vi ta vare på de beste områdene er det viktig at det gjøres langt bedre registreringer enn i dag, sier Andersen.

Håpnes og Andersen mener også at skogbruket må drives mer miljøvennlig enn i dag.

– Det er fullt mulig å få like god eller bedre lønnsomhet med plukkhogst som med flatehogst i områder som er egnet for dette. Det vil være langt bedre for artene som lever i skogen og for klimaet, sier Andersen.

Fritt frem for utmarkskjøring

Selv om Kautokeino kommune med viten og vilje har brutt loven og gitt dispensasjoner til motorferdsel i utmark, henlegger politiet saken. – Nå er det fritt frem for utmarkskjøring, sier en skuffet Dag Elgvin, leder i Naturvernforbundet i Finnmark.

Det går mot et nytt år med mye motorferdsel utenom løypene i Kautokeino. Naturvernforbundets anmeldelse av kommunen har ikke ført frem. Nå ligger saken på statsadvokatens bord, i form av en klage fra Naturvernforbundet.

Anmeldt for andre gang

– Kautokeino kommune har gjentatte ganger innvilget dispensasjoner til motorferdsel, i strid med fylkesmannens instruksjoner og klagevedtak gjennom mange år, sier Dag Elgvin, fylkesleder i Naturvernforbundet i Finnmark.

Det er andre gang forbundet anmelder kommunen. Denne gangen ble både kommunen og to politikere i dispensasjonsutvalget anmeldt. Anmeldelsen mot politikerne ble henlagt av politiet i fjor høst. Naturvernforbundet anket til statsadvokaten og riksadvokaten, men begge opprettholdt henleggelsen. I januar ble anmeldelsen av kommunen henlagt av politiet og saken er anket inn til statsadvokaten.

– Vi er svært skuffet over at kommunen og politikerne ikke blir straffet for de gjentatte lovbruddene. Nå vet alle at det er fritt frem for kjøring i utmark. Det får ingen konsekvenser for kommunen, uansett hvor mye de bryter motorferdselloven, sier Elgvin.

Gjennom en årrekke har det hvert år vært gitt et stort antall tillatelser til kjøring utenfor de åpne løypene. Fylkesmannen har gitt kommunen klar beskjed om hvordan lovverket skal håndheves og har trukket tilbake flere kjøretillatelser.

– Kjører uansett

– Jeg kjører uansett. Norges lover stopper ikke meg. Jeg anmoder også andre til å gjøre det, og de vil trolig gjøre det, uttalte tidligere varaordfører Isak Mathis O. Hætta, en av de anmeldte politikerne, til NRK Sámi Radio i 2002.

Lovbruddene og uttalelsene til tross, politiet i Vest-Finnmark fant ikke grunn til å gå videre med saken. Begrunnelsen for henleggelsen er at bevisene for at lov-

bruddet er begått med forsett ikke er gode nok.

– Straffeloven stiller strenge krav til forsett, og vi fant ikke tilstrekkelige beviser for det i denne saken, sier politijurist Gøril Lund ved Vest-Finnmark politikammer.

– Dette er gjort med forsett

– Den begrunnelsen er for tynn. Naturvernforbundet i Finnmark har dokumentert at kommunen fra 2003–2007 har fattet vedtak i strid med Fylkesmannens instruksjoner. Dette kan ikke være gjort tilfeldig, det må være gjort med forsett, sier Elgvin.

Kautokeino kommune kan imidlertid ikke være sikker på at politiet vil henlegge saken om de blir anmeldt for de samme forholdene en tredje gang.

– Denne saken har vært vanskelig å avgjøre. Hvis praksisen fortsetter og det skulle bli en tredje anmeldelse, kan det være at saken stiller seg annerledes, sier Lund.

● Tekst: Tor Bjarne Christensen

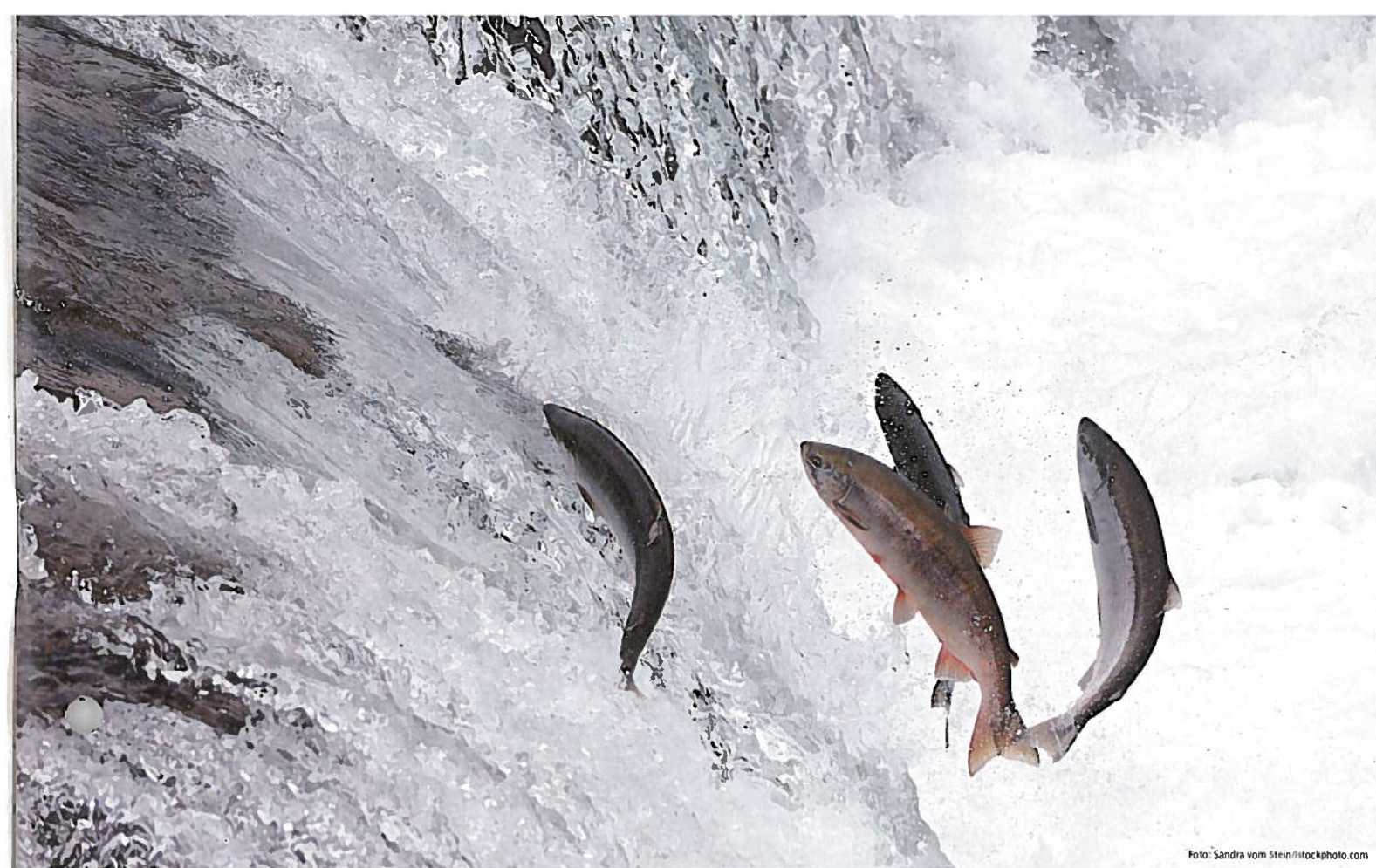

Foto: Sandra vom Stein/istockphoto.com

Havforskningsinstituttet og Artsdatabanken krangler om hvorvidt oppdrettslaks kan kalles en fremmed art i norske elver.

Havforskerne mot strømmen

Havforskningsinstituttet har hevdet at Hardangerfjorden ikke er overgjødset, at rømt oppdrettslaks ikke er en fremmed art i norske elver og at klimaendringene er god butikk for norske fiskere, stikk i strid med andre fagmiljøer.

– Havforskningsinstituttet er blitt en eringsrettet og politisk aktør. Den senere tiden har instituttet kommet med så mange høyst overraskende og vitenskaplig tvilsomme uttalelser at vi begynner å tvile på instituttets integritet, sier fagrådgiver Per-Erik Schulze i Norges Naturvernforbund.

– Havforskningsinstituttet har i større grad blitt et konsulentfirma, som opererer på det frie marked, sier Schulze.

Tilbakeviser kritikken

Kommunikasjonsdirektør Kari Østervold Toft i Havforskningsinstituttet tilbakeviser Naturvernforbundets påstander.

– Dette er positivt feil. Det er bare en liten del av vår virksomhet som er industrielt finansiert, bare 5–6 millioner i et budsjett på 700 millioner, sier Østervold Toft.

– Det ligger ingen som helst politiske intensjoner bak vår forskning. Vi er opp-

tatt av å spre faktuell informasjon, sier seniorforsker Hein Rune Skjoldal i Havforskningsinstituttet.

Klimaendringer lønnsomt?

Naturvernforbundet reagerer kraftig på at Havforskningsinstituttet nylig var ute i Dagsavisen og fortalte at norske fiskere vil tjene store penger på klimaendringene, uten å si noe om de negative konsekvensene. Den 8. januar meldte Statens forurensningstilsyn og Norsk institutt for vannforskning (NIVA) at en rekke fjordområder på Sør-Vestlandet er overgjødset med næringssalter, blant dem Hardangerfjorden. Det skulle ikke gå mer enn to dager før Havforskningsinstituttet var på banen med en motmelding.

Artskrangel

I fjor havnet Havforskningsinstituttet i krangel med Artsdatabanken, da en forsker fra instituttet gikk ut med en krass

artikkel i Bergens Tidende og hevdet at rømt oppdrettslaks ikke er en fremmed art i norske elver. Denne forskeren beskyldte også Artsdatabanken for å leke miljøpoliti og for å blande politikk og fag.

– Jeg kan bekrefte at vi reagerte sterkt på denne artikkelen, og at vi ba Havforskningsinstituttet om en nærmere redegjørelse, uttaler Ivar Myklebust, direktør i Artsdatabanken.

– Det diskusjonen med Artsdatabanken gikk på var bruk av begrepet «art». Biologisk sett brukes begrepet «art» om grupper av naturlige populasjoner som forplanter seg med hverandre og får fertilt avkom. Det er derfor ingen tvil om at oppdrettslaks ikke er en egen art, men derimot tilhører arten laks (*Salmo salar*). Jeg mener det er uheldig at Artsdatabanken har en annen definisjon av art enn det som er den biologiske, sier Ole J. Torrisen i Havforskningsinstituttet.

● Tekst: Tor Bjarne Christensen

I Kautokeino fortsetter kommunen å gi dispensasjoner til ulovlig utmarkskjøring. Så vel politi som statsadvokat og riksadvokat har henlagt Naturvernforbundets anmeldelse.

Illustrasjon: Jeff Strauss/istockphoto.com

KLIMASKAPT KAOS I INDONESIA

Indonesia: Avskoging og klimaendringer skaper voldsomme flommer i Indonesias hovedstad. Nylig flommet vannet igjen i Jakartas gater. I fjor sto det to – tre meter opp på husveggene. – Det er dette som skjer når de naturlige systemene blir ødelagt, sier meteorologen Mondastry Sudaryo.

Med sine 17 millioner innbyggere er Jakarta en av verdens største byregioner. Hovedstaden har opplevd en kraftig økonomisk vekst. En lang rekke internasjonale selskaper har investert i landet, men nå truer naturkreftene den økonomiske utviklingen. Veksten har bremsset opp og ligger nå et godt stykke bak India og Kina. Voldsomme flommer de siste årene har skremt investorene. Nå advarer selskaper sine folk mot å reise til landet i regntiden.

Ikke reis til Jakarta

– Memo til meg selv: Ikke reis til Jakarta i regntiden igjen, skrev økonomen James Walker, leder i et Hong Kong basert sel-

skap, i et notat til sine klienter etter møtet med flomkaoset i forrige måned.

– Dagens trafik kaos er en passende metafor for Indonesia. Landet har elendige ledere, svake institusjoner og en

vekst langt under potensialet, skrev Walker, ifølge nyhetsbyrået Reuters.

Mer ekstremvær

Infrastrukturen er ikke laget for å ta hånd om de enorme vannmassene. Sterke regnskyll og kraftige flommer er ikke noe nytt for Jakarta. I regntiden har det alltid falt store nedbørmengder over landet. Den siste tiden har imidlertid flere menneskeskapte påvirkninger brakt systemet ut av balanse. Store regnskoger er blitt hugget ned og klimaendringene er i ferd med å forandre årstidene i øyriket. Det faller mindre regn, men ekstreme regnskyll forekommer oftere.

«MEMO TIL MEG SELV: IKKE REIS TIL JAKARTA I REGNTIDEN IGJEN»

I løpet av årets to første måneder ble n indonesiske hovedstaden rammet av flere svært kraftige regnfall med påfølgende flommer. I januar ble over 60 000 mennesker hjemløse. I februar ble minst 100 000 tvunget på flukt, da en storm og en ny flom rammet det østlige og sentrale Java. Hittil i år har godt over hundre personer måttet bote med livet. I fjor var det enda verre. Da gjorde vannmassene 340 000 mennesker hjemløse.

– Husene i mitt boligområde er blitt totalt utvasket, og hus er oversvømt med to–tre meter vann. Alle møbler og ting er ødelagt. Tusenvis av mennesker er blitt hjemløse. Dette er den verste flommen jeg har opplevd de tolv årene jeg har bodd her, uttalte Melissa Whyte til BBC News i fjor.

Også i 2002 ble byen oversvømt av veldige vannmasser, også da med store materielle skader og mange dødsfall. Forskerne mener at det er en klar sammenheng mel-

De to siste årene og i 2002 ble Indonesias hovedstad rammet av voldsomme flommer, som gjorde flere hundre tusen mennesker hjemløse. Avskoging og klimaendringer får skylden for flomkaoset.

Årstidene er ikke lenger som de var. Nå kommer regntiden to–tre måneder senere. Det går hardt ut over avlingene til mange fattige bønder. Bildet er tatt på Bali.

Foto: Tor Bjarne Christensen

Foto: Mayumi Teraoka/stockphoto.com

Store deler av Indonesias regnskoger er hugget ned de siste årene. Det bidrar både til flom og vannmangel.

Foto: Tor Bjarne Christensen

Nur Hidayati fra Greenpeace Indonesia forteller at klimaendringene allerede rammer Indonesia hardt.

«KLIMAENDRINGENE RAMMER ALLEREDE INDONESIA HARDT, OG DET GÅR SÆRLIG UT OVER DE FATTIGE.»

9 ► I om avskogingen og flommene.

Tidligere var Jakarta omkranset av store regnskoger. De siste tiårene har imidlertid artsmangfoldet måttet vike plass for hogstmaskinene.

– Det var tre store skoger rundt Jakarta. De tok vare på vannet og magasinerte det. Nå som de er borte, flommer vannet inn i bebyggelsen og skaper store problemer. Dette gjelder ikke bare Jakarta. Du finner en rekke eksempler på dette på Java og på de andre indonesiske øyene. Sammen med klimaendringene påfører avskogingen befolkningen store byrder, fordi de naturlige systemene er ødelagt, sier Sudaryo.

I løpet av de siste tiårene har store deler av Indonesias unike regnskoger blitt hugget ned. Mange steder har skogen blitt erstattet av enorme palmeoljeplantasjer. Mer enn tre millioner dekar brukes nå av palmeoljeindustrien. Indonesia har i utgangspunktet et begrenset CO₂-utslipp per innbygger, men når man legger til utslippet avskogingen fører med seg, blir landet verdens tredje største forurensner av klimagasser, etter USA og Kina.

Ulykker kommer sjelden alene

Kort tid etter fjorårets flom ble Jakartas innbyggere rammet av et stort utbrudd av febersykdommen leptospirose, som smittet folk gjennom drikkevannet. Nå frykter indonesiske myndigheter at det samme skal skje igjen. Mye tyder på at folk i flomutsatte områder må belage seg på hyppigere utbrudd av sykdomsepidemier ettersom klimaendringene gjør seg mer gjeldende.

– Det er en trend over de siste ti årene at utbruddene utløses av tunge regnfall. Vi ser også en sammenheng med temperaturøkningen, sier Sudaryo.

Årstidene endres

De siste årene har Indonesia opplevd markante endringer i årstidene. Selv om landet rammes av ekstreme regnvær og flommer, har den årlige nedbørmengden blitt redusert med 2–3 prosent.

– Økt sjøtemperatur gir lengre tørketid. Tidligere begynte regntiden i oktober og varte til april. De siste årene har tørketiden blitt to–tre måneder lenger. Vi tror det har en sammenheng med at temperaturen i sjøen har steget. Dette skaper store problemer for matproduksjonen, og mange områder lider av vannmangel. Situasjon

en er særlig alvorlig på landsbygda, der mange fattige rammes. Igjen bidrar avskogingen til å gjøre problemene verre. Skogen magasinerer vannet som kommer i regntiden, slik at man har tilgang på vann i tørketiden. Når skogen hugges ned, tørker landskapet ut, sier Sudaryo.

Tørre rismaker

Vi befinner oss et stykke inne på Bali, Javas naboøy. Her er det lenge siden regnskogen ble borte. Landskapet er preget av bebyggelse, små skoger og store jordbruksområder. Vi tar oss ned en bratt dalside, der rismarkene ligger i smale terrasser. Det er midt i desember. Under normale forhold ville regnet gjort det umulig å ta seg frem her. Nå ligger flere av

risbassengene halvveis uttørket, dekket av en gjørmeaktig jord i stedet for vann. I bunnen av dalen krysser vi en liten bekk der vannet risler nederst i en dyp kløft under en bro av bambus. Mens vi klatrer oppover fra terrasse til terrasse på den andre siden av dalen begynner det å regne. Store dråper faller over landskapet og gjør marken våt på kort tid. Men regnet stanser like brått som det kom, og snart er det like tørt som før.

Et stykke oppe møter vi en mann som arbeider i åkeren. Kommer ikke regnet snart, ser det dårlig ut for avlingen hans. Her drives jordbruket slik det er gjort i utallige generasjoner. Det er ingen tegn til moderne jordbruksmetoder. Mannen frakter risplantene til åkrene ved hjelp av

en stokk med to store kurver. Han vet når han skal så, for han har lært å lese tegnene i naturen. Men de siste årene har noe skjedd som gjør den gamle kunnskapen utdatert.

Flom og tørke om hverandre

– Klimaendringene rammer allerede Indonesia hardt, og det går særlig ut over de fattige. Vi har fått mer ekstremvær. En dag kan være veldig varm, så plutselig kommer det et tungt regnvær. I den samme sesongen kan vi både ha flom og tørke. Slik var det ikke før. Jordbrukerne forteller at dette startet for fem år siden, sier Nur Hidayati i Greenpeace Indonesia.

– Store deler av befolkningen er avhengig av jordbruket. Bøndene ser etter tegn

i naturen før de sår. Nå får de reduserte avlinger fordi årstidene er endret. De har også store problemer med å skaffe nok vann, fordi regnet ikke kommer når det skal. Mange elver tørker ut, og jordbrukerne har begynt å pumpe vann fra grunnen. Det samme gjelder hoteller og golfbaner. Det går hardt ut over grunnvannsreservene og bidrar bare til å gjøre vannmangelen verre, sier Hidayati.

Vi klatrer tilbake opp rismarkene og starter på turen tilbake til hotellområdet på sørsiden av øya, der vannsprederne sørger for grønne plener, slik at turistene ikke merker noe til tørken.

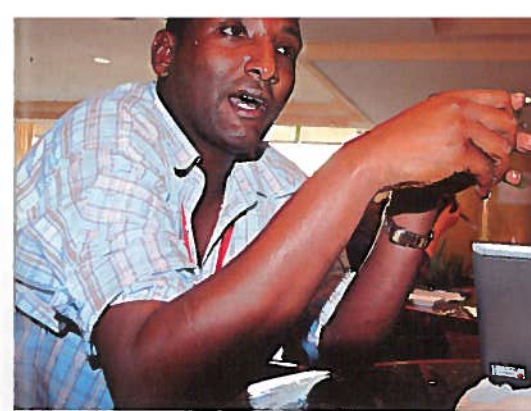
● Tekst: Tor Bjarne Christensen

Flykter fra klimaendringene

Klimaendringer forårsaker nå masseflukt flere steder i Afrika. Endrede værmønstre, tørke og flom sender fattige mennesker på leting etter nytt land. Skal folkestrømmen stanses, trenger Afrika hjelp til å tilpasse seg den globale oppvarmingen.

Gracian Banda fra Malawi og Kunom Assefa Bersh fra Etiopia kom til FNs klimakonferanser på Bali med et lite håp. Hjemme er et klima i endring i ferd med gjøre livet til mange fattige enda verre. Ekstrem tørke og ekstreme regnfall har gjort deler av landene umulig å bo i. Og dette er bare begynnelsen. FNs klimapanels fremtidsscenarier gir liten grunn til optimisme i store deler av Afrika. For å hindre en masseflukt fra store områder trenger de hjelp. Vestlige ledere har lenge snakket om teknologioverføring og hjelp til å tilpasse samfunnene til et tøffere klima. Men de fine ordene til tross, Banda og Bersh måtte forlate Bali uten gode nyheter. Før de reiste tok de seg tid til å fortelle Natur & miljøes lesere om forholdene hjemme.

– Vi opplever klimaendringene på flere

– Vi kan ikke stanse klimaendringene. Derfor må vi tilpasse oss før det er for sent, sier Kunom Assefa Bersh fra Etiopia.

måter. Regntiden endres og vi har tørke og vannmangel i store områder. Det forårsaker ørkenpredning og degradering av jordsmonnet. Skogen hugges, vegetasjon forsvinner og vi mister jordbruksland. Når ressursgrunnlaget blir borte, må tusenvis av mennesker flytte fordi de ikke lenger har noe å leve av. Bønder som driver med husdyr har særlig store problemer med

å finne vann og beite til dyra sine, forteller Bersh, som arbeider i organisasjonen Relief Society of Tigray i Etiopia.

Han forteller at regjeringen nå arbeider med å gi de som flykter nytt land. Fra enkelte områder pågår det nå masseflukt. – Tusenvis av mennesker må forlate hjemmene sine. De fleste vet ikke at dette skyldes global oppvarming. De tror det er en straff fra Gud, sier Bersh.

Alvorlige klimaendringer

Etiopia er et av de fattigste og minst utviklede landene i verden. Hele 85 prosent av befolkningen bor i jordbruksområder. Når avlingene slår feil, får det fatale konsekvenser.

I en rapport som fra det nasjonale meteorologiske instituttet har laget med støtte av FN, knyttes hyppige og omfattende tørkeperioder de siste tiårene til de pågående klimaendringene. I løpet av de siste 50 årene har gjennomsnittstemperaturen i Etiopia økt med 1 grad.

– Studier indikerer også at endringene i dagens klima og dets omskiftelighet vil få alvorlige konsekvenser for våre naturressurser, økonomi og velferd, står det i rapporten.

At skogene i lengre tid er blitt utsatt for omfattende hogst, gjør ikke situasjonen bedre. Tidligere dekket naturlige skoger 40 prosent av landet. Nå er bare 2,7 prosent av landet dekket av skog, og det hugges fortsatt opptil 2000 kvadratkilometer i året.

Gracian Banda arbeider i Centre for Environmental Policy and Advocacy i Malawi. Organisasjonen arbeider for bærekraftig utvikling og forvaltning av naturressurser i Malawi og det sydlige Afrika.

– De siste 30 årene har vi observert endringer i regnmønster og nedbørsmengde. Det har vært noen veldig tørre perioder. Situasjonen var spesielt ille i 1991–1992 og i 2001–2003. I tillegg til tørken har vi hatt store flommer i nord og i lavereliggende deler av landet, forteller Banda.

Befolkningen i Malawi er like avhengig av jordbruket som folket i Etiopia. Det ekstreme været har skapt stor nød og forårsaket tusenvis av dødsfall.

I-landene har ansvaret

Banda understreker at det er de industrialiserte landene som har ansvaret for den menneskeskapte globale oppvarmingen. De må strekke seg langt for å hjelpe landene i Afrika. I tillegg til opprettelsen av et fond som skal hjelpe landene å tilpasse seg til klimaendringene, er det på høy tid

Gracian Banda fra Malawi mener at verdens rike land nå må komme Afrika til unnsetning.

at overføringen av teknologi kommer i gang, mener han.

– Alle sier at de ønsker dette, men foreløpig har det skjedd svært lite. Det er ikke statene som eier teknologien, det er de private selskapene. Foreløpig er vi henvist til å kjøpe teknologien av dem, men det har vi ikke penger til. Hvis folk i mitt land har penger vil de kjøpe gjødsel, slik at de kan dyrke mat, sier Banda.

Dramatisk for mennesker og dyr

Seniorforsker Francis Xavier Mkanda fra miljødepartementet i Malawi har studert hvordan et tørrere klima vil påvirke naturen i landet. Ved å sammenligne nylige tørkeperioder med klimascenarier for landet, konkluderer han med at konsekvensene for plante og dyrelivet vil bli alvorlige. I tørre år vil den biologiske produksjonen bli redusert med 50 til 80 prosent. Det vil gå hardt ut over jordbruket, der nesten 80 prosent av befolkningen arbeider. Konsekvensene for dyrelivet vil også være dramatiske om scenariene slår til.

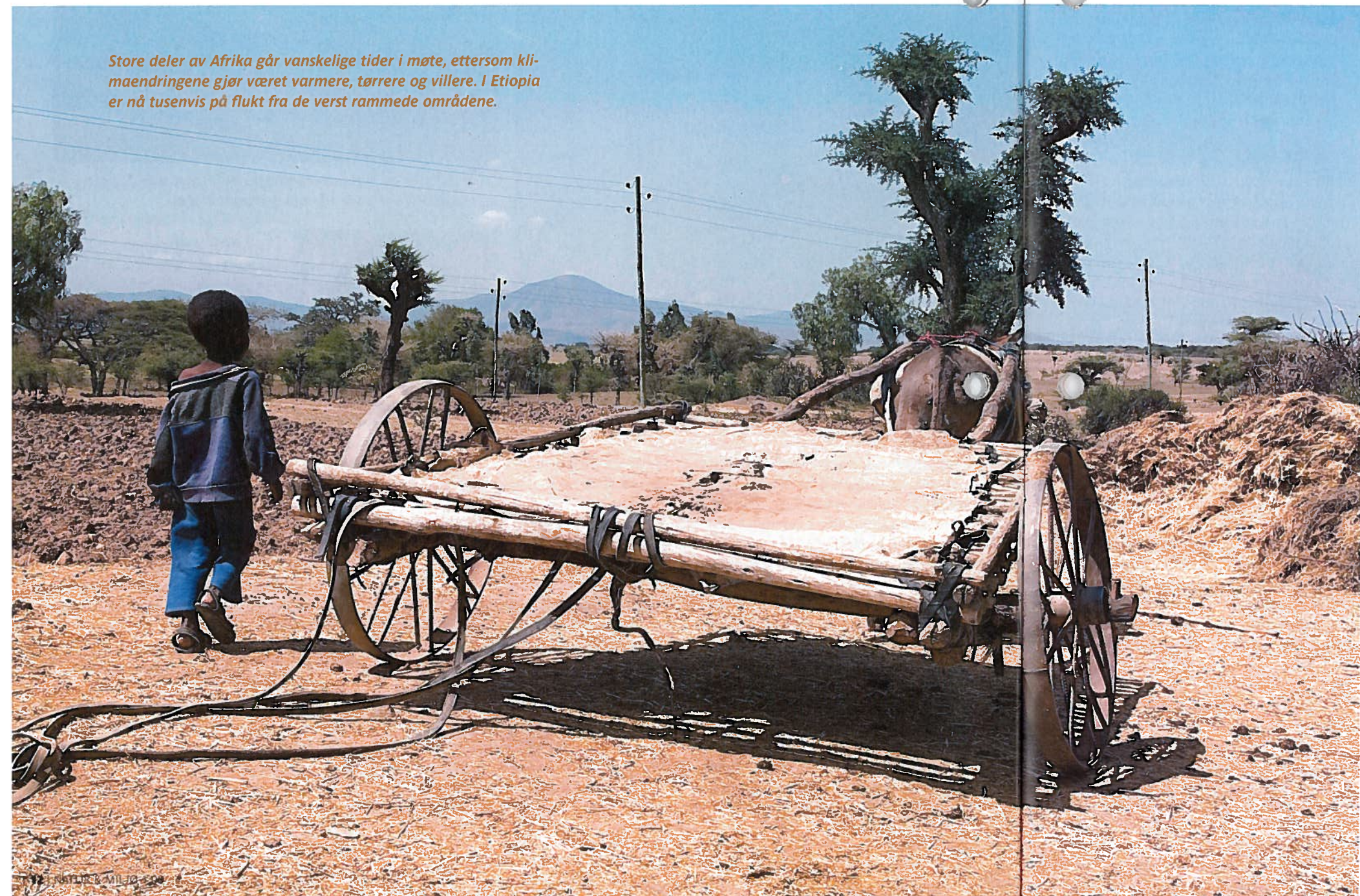
– Det er usannsynlig at de degraderte habitatene kan huse store populasjoner av pattedyr i Lengwe spesielt eller i Malawi generelt, slår Mkanda fast.

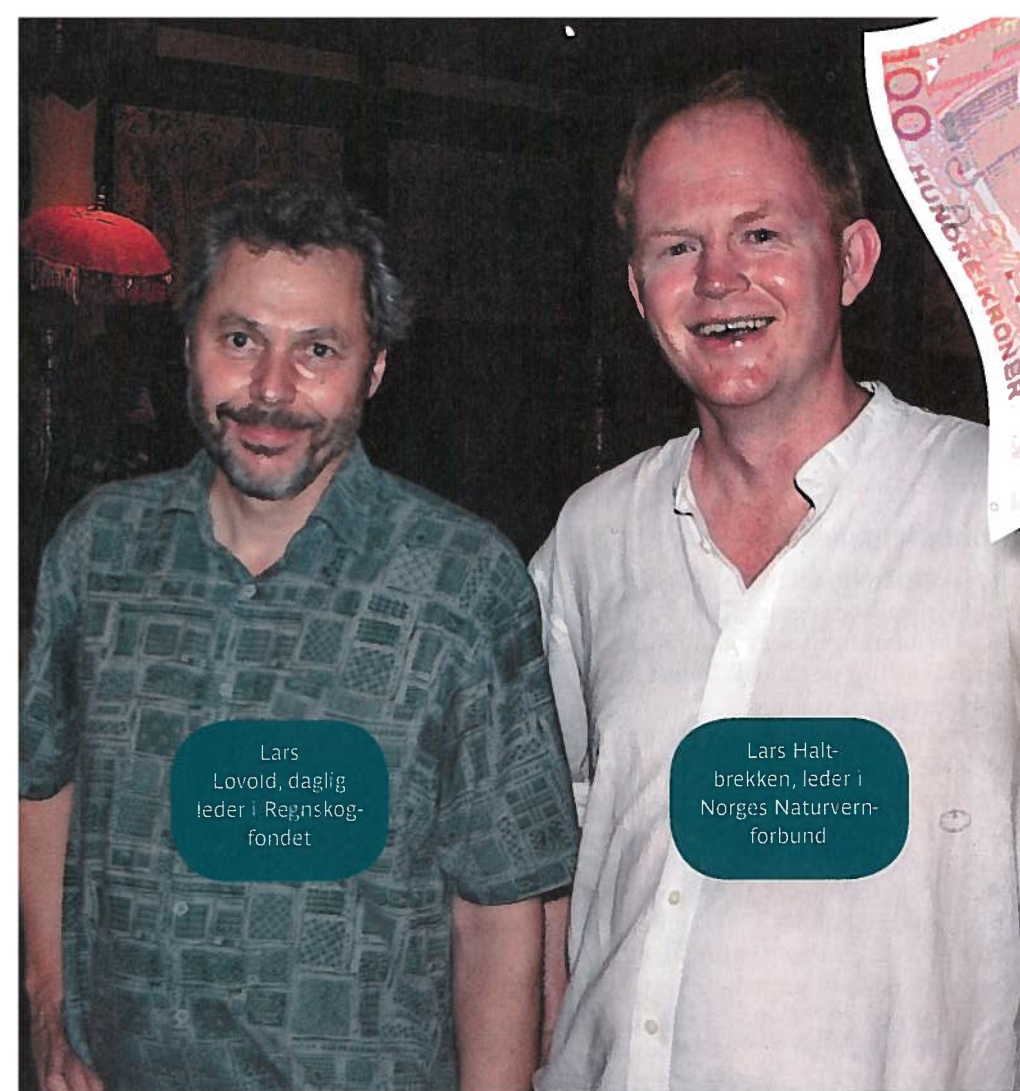
Men det er mulig å motvirke den negative utviklingen. Stikkordet her er vann. Bersh forteller om vellykkede prosjekter fra Etiopia, der man har greid å holde på vannet ved hjelp av ulike kontrollsystemer.

– Vi trenger midler til å gjennomføre pilotprosjektene i stor skala. Vi kan ikke stanse klimaendringene. Derfor må vi tilpasse oss før det er for sent. Vi må forsøke å bremse utflyttingen fra de verst rammede områdene og iverksette tiltak for å bevare jordsmonnet, slik at folk kan leve der. Det vil nok ta tid og koste mange penger, men det er mulig, sier Bersh.

● Tekst: Tor Bjarne Christensen

Store deler av Afrika går vanskelige tider i møte, ettersom klimaendringene gjør været varmere, tørrere og villere. I Etiopia er nå tusenvis på flukt fra de verst rammede områdene.

Lars Lovold, daglig leder i Regnskogfondet

Lars Haltbrekken, leder i Norges Naturvernforbund

Foto: Tor Erlend Christensen

NORGES DYRESTE MENN

**Femten milliarder kroner.
– En størrelsesorden som er
uhørt, sier Lars Løvold.**

Søndag 9. desember hadde regjeringen invitert til pressekonferanse. I hovedrollene – statsminister Jens Stoltenberg, selvutnevnt klimaminister

Åslaug Haga og nyutnevnt leder av både utviklings- og miljøverndepartementet, Erik Solheim. Tema miljø og klima. Førstepremien gikk til regnskogen, som regjeringen lovte å gi opptil 15 milliarder kroner til, over de neste fem årene. Tre milliarder hvert år.

Dagen etter skulle flytoggpassasjer og tidligere visepresident Al Gore motta Nobels fredspris, og de journalistene som ikke allerede befant seg på Bali under klimaforhandlingene, var nå i Oslo. Timingen for pressekonferansen kunne knapt vært bedre. Bak forslaget var to stk Lars – Haltbrekken og Løvold – som hadde begynt prosessen bare 74 dager tidligere.

Bak forslaget

Statsminister Jens Stoltenberg var i midten av september på klimamøte i New York. Et av hans hovedpoeng var at det hastet med å sette i verk tiltak for å stanse klimagassutslippene, og de rike landene måtte gå foran og ta en stor del av regningen for å kutte utslipp i fattige land.

– Da skjønnte vi at vi måtte være raskt ute, for her lå det en utmerket anledning til å lansere et godt forslag, sier daglig leder i Regnskogfondet Lars Løvold.

I slutten av september ble det sendt et brev til fem ministre som sa at «i påvente av at skogbevaring blir inkludert i de internasjonale klimaavtalene, bør Norge bevilge 6 milliarder kroner til å finansiere pilotprogrammer på landnivå for å stanse avskogingen.»

Bakgrunnen var den britiske økonomen Nicholas Sterns rapport som framhevet at redusert avskoging er det mest kostnadseffektive tiltaket for å kutte klimagassutslipp. Anslaget var at det kostet 60 milliarder årlig å stanse avskogingen.

Brevet var underskrevet av Lars Haltbrekken, leder i Norges Naturvernforbund og Lars Løvold, daglig leder for Regnskogfondet.

Løvold mener at noe av bakgrunnen til at det kunne skje en storstilt satsing på vern av regnskog, var at både folket og blant politikerne, hadde en større forstå-

– Det som tidligere har blitt satset har vært i for liten skala, og gitt for små utslag. Det må større midler til for å kjempe mot kreftene som tjener penger på ødeleggelse av miljøet, sier Lars Løvold.

else for klimaproblemet.

– Og gradvis har forståelsen økt for at avskoging er et av de største problemene, og at det står for omkring 20 prosent av utslippene av klimagasser på verdensbasis, sier han.

Løvold sier at Regnskogfondet i mange år har sett et absolutt behov for satsing på regnskog. – Det som tidligere har blitt satset har vært i for liten skala, og gitt for små utslag. Det må større midler til for å kjempe mot kreftene som tjener penger på ødeleggelse av miljøet.

Første oppslag

Brevet ble sendt til ministrene, uten noen form for medielantering. Den første sjansen til å følge opp brevet muntlig kom i

et møte med finansminister Kristin Halvorsen, som ifølge Haltbrekken viste stor interesse for forslaget.

Den 10. oktober la Lars Haltbrekken fram forslaget på et Høyre-seminar om klima. Målet for Høyre var å få nyttige innspill som de kunne ta med seg i forhandlingene om klimaforliket på Stortinget. Og partiet fattet interesse for forslaget.

– Særlig Børge Brende og Erna Solberg tente på ideen, forteller Haltbrekken.

Til stede på seminaret var Aftenpostens Ole Mathismoen, som skrev om saken, og dermed kom det første medieoppslaget den 11. oktober. Også VG nett hadde saken samme dag med overskriften «Så enkelt kan Norge bli klimanøytralt.»

Lars Løvold forteller at det ble jobbet på tre arenaer etter det første oppslaget.

– Vi jobbet opp mot resten av miljø- og utviklingsbevegelsen, samtidig som vi lanserte forslaget bredere opp mot flere politikere. Blant annet snakket vi for hele energi- og miljøkomiteen på Stortinget.

Regnskogfondet jobbet også med saken internasjonalt, blant annet var Løvold i Brasil og presenterte forslaget for brasilianske myndigheter. Saken ble også et tema da Marina Silva, Brasils miljøvernminister, var på besøk i Norge i oktober.

Statsrådskifte

Den 19. oktober, bare ei drøy uke etter det første medieoppslaget, ble Erik Solheim ny miljøvernminister. Og Solheim

Foto: Regnskogfondet

15 ► fikk saken i fanget umiddelbart. Blant de første tiltredelsesspørsmålene han fikk var hvordan han stilte seg til bevaring av regnskog. Solheims svar var at han ikke visste så mye om forslaget, men at han syntes det hørt interessant ut.

Løvold forteller at det da ble en interessant dynamikk hvor både den nye miljøvernministeren og opposisjonen hadde stilt seg positiv til forslaget.

– Dermed følte vi at forslaget nok kunne gå igjennom. Og vi hadde allerede begynt å tenke på hvordan dette kunne implementeres.

Han understreker at dette var lenge før det hadde kommet noen signaler om at det faktisk kunne bli aktuelt å bevilge pengene.

– Det er jo egentlig en størrelsesorden som er uhørt. Men det er så mye som trengs for å muliggjøre tiltak i land som helhet. Det er viktig å ta landene på alvor, og høre hva som er deres nasjonale planer.

Klokka elleve om kvelden lokal tid på hotell Putri Bali får Lars Haltbrekken en beskjed om at det om fem minutter skal holdes pressekonferanse i Norge hvor regjeringen lover 3 milliarder kroner til regnskog over fem år.

– Vi forventet vel at Stoltenberg kanskje hadde med seg pengene da han skulle til Bali, for vi hadde fått signaler på at det kunne gå gjennom, fortsetter han. Men verken han eller noen andre visste noe om at pengene faktisk skulle bevilges.

– Det var jo en vanvittig glede, sier Lars Løvold.

Miljøseieren ble feiret med en øl på hotellbaren, etter at Lars Haltbrekken hadde travet gledesstrålende rundt og snakket i telefonen med norske journalister.

Klimaforlik i riktig retning

Høsten 2007 begynte forhandlingene om klimaforlik i Stortinget. Forslaget om klimaforlik var også et initiativ fra Naturvernforbundet, som kom tidlig i fjor. Regjeringspartiene hadde invitert opposisjonen minus Fremskrittspartiet til forhandlinger. Det var enighet både fra miljøbevegelsen og opposisjonen om at klimameldingen som ble lagt fram sommeren samme år var for svak.

Kravet fra opposisjonen, som blant

annet inneholdt krav om 3 milliarder til regnskogen, ble klart rett før Bali. Etter mye forhandlinger dro man klimaforliket i havn den 17. januar.

Ivar Kristiansen (Høyre), første nestleder i energi- og miljøkomiteen på Stortinget, mener absolutt at Høyre var med på å presse regjeringen i mer miljøvennlig retning i klimaforliket.

Kristiansen sier at han har et pragmatisk forhold til regnskog. Han sier at vi har dårlig tid til å løse klimaproblemet, og det haster å forplikte tiltak på plass.

– Bevaring av regnskog er det området hvor man ser de beste og raskeste resultatene først, og det gir veldig store positive utslag i klimabalansen. Norge er blant verdens klimaverstinger, og har blitt verdens rikeste land på grunn av fossilt brensel. Dermed har vi en moralsk forpliktelse til å hjelpe andre land.

Kindereggeffekten

Haltbrekken mener det viktigste arbeidet framover blir å få på plass en regnskogambassadør.

– Og så må det komme fram kriterier for hvordan pengene kan brukes slik at man fortest mulig kan begynne å bevare regnskog, stresser han.

Lars Løvold sier pengene må betjene to hovedformål – kontroll og overvåking av regnskogen, og støtte til lokalbefolkningen for å la skogen bli stående.

– Pengene kan nå brukes til å håndtere land som helhet. Med mindre prosjekter blir det ofte slik at man verner regnskog et sted, for å hugge ned desto mer et annet sted.

Løvold fortsetter engasjert.

● Milliarder til regnskogen:

3 milliarder kroner årlig er nesten Miljøverndepartementets samlede budsjett (3,28 milliarder kroner i 2008).

For 15 milliarder kroner kan du få:

- 100 kilometer med firefelts motorvei.
- Et fjerdedels LNG-anlegg på Melkøya utenfor Hammerfest.
- Over 8 Hardangerbru.
- Drift av ett norsk landbruksdepartement i ett år.
- Et årsabonnement på Dagens Næringsliv til hver beboer i Norge over 6 år
- Og det er likevel ikke mer enn 6,8 prosent av hva oljefondet økte med fra september 2006 til september 2007.

– Det kan ikke være slik at urbefolkningen kun får penger for å hogge ned skogen. Bevaring av regnskog tar vare på karbon i skogen, hjelper til med å løse fattigdomsproblemet og hindrer tap av biologisk mangfold, sier Løvold. Som mener det er snakk om en kindereggeffekt, ved at bevaring av regnskog oppfyller flere ønsker på en gang.

Løvold mener også at Norge viste vilje til å komme fattige land i møte under klimaforhandlingene på Bali.

– Disse pengene bidrar til å bygge bro mellom rike og fattige land, hvor mistroen har vært stor.

Mer enn bare klima

Peter Johan Schei, leder for Fridtjof Nansens Institutt og tidligere leder av Direktoratet for naturforvaltning, mener pengene til bevaring av regnskog er et miljøverniltak som er ganske oppsiktsvekkende også internasjonalt. Han mener presset fra ulike organisasjoner på regjeringen om å gjøre noe med klimaproblemet var med på å få bevilgningen såpass stor.

– I tillegg var det et press fra regjeringen selv, som hadde satt seg mål om at Norge skal bli klimanøytral innen 2050, og pengene må også ses i sammenheng med dette.

Han mener at man framover må satse på de mest effektive områdene.

– Og det handler ikke bare om klima, men også om artsmangfold, urbefolkning og lagring og opptak av karbon, sier Schei.

Han håper å se en effektivisering av hvor man velger å satse, og mener det er viktig at man passer på skogen slik at effekten av skogvernet ikke oppheves.

– Det kan ikke bli slik at man verner et sted for å hogge et annet sted, sier han.

Schei mener at det også er flere problemer knyttet til betaling for skogvern, og at det ikke er gitt hva slags verdier som skal ligge inne i en slik satsing. Men det er utfordringer det er mulig å løse.

Bør og må gå

Ivard Kristiansen mener pengene bør brukes på et større spleiselag med internasjonal organisering.

– Vi kan eksempelvis se for oss at det blir organisert av enten Verdensbanken eller FN, sier han.

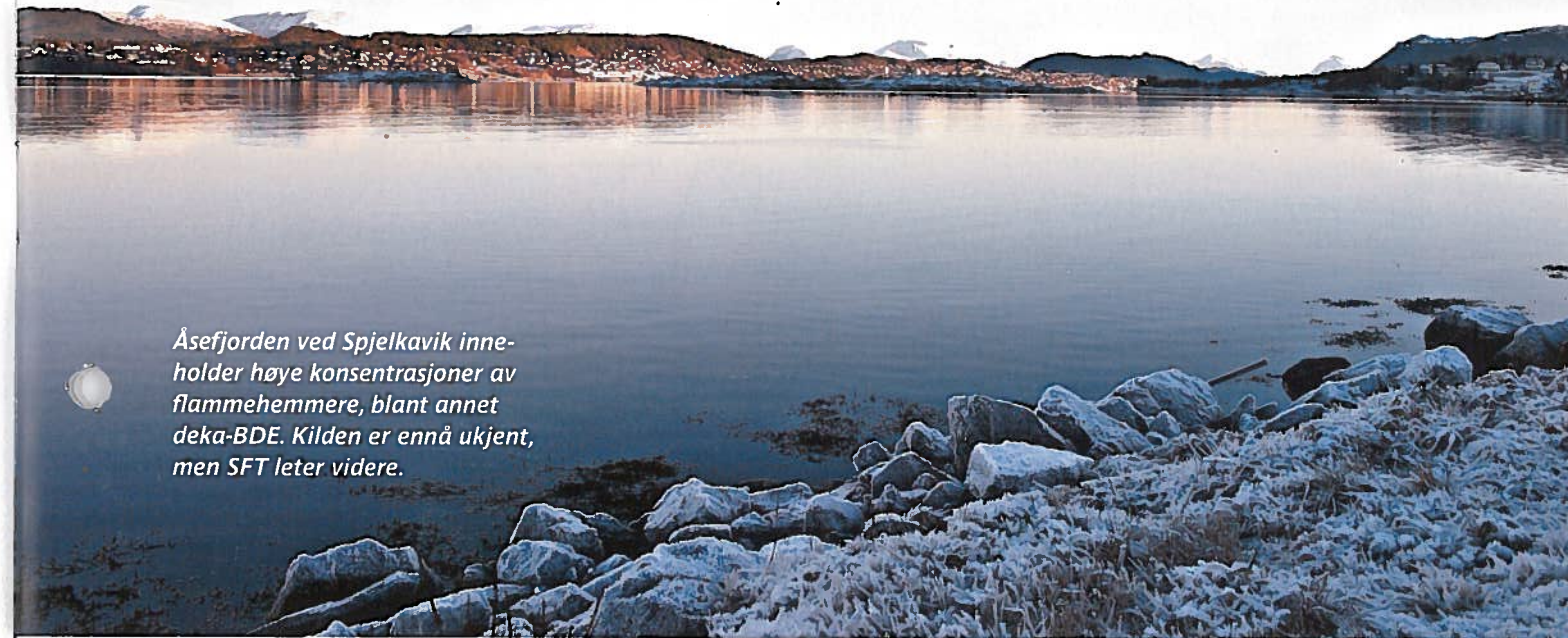
Kristiansen ser også at den største utfordringen er å sikre at pengene kommer fram.

– Vi ser alvoret i situasjonen. Det er mange skjær i sjøen, men det betyr ikke at man skal dempe tempoet i tilnærmingen. Men det bør og det må gå.

● Martin Ødegaard

Forbyr omstridt flammehemmer

Den omstridte flammehemmeren deka-BDE forbys i Norge fra 1. april. Forbudet har vært under behandling siden 2005, men nå har Regjeringen skåret gjennom.

Åsefjorden ved Spjelkavik inneholder høye konsentrasjoner av flammehemmere, blant annet deka-BDE. Kilden er ennå ukjent, men SFT leter videre.

Foto: Christine Rørvik

I april 2005 la Statens forurensningstilsyn fram forslaget om å forby flammehemmeren deka-BDE. Etter sterk lobbykamp fra industrien har nå miljøvernminister Erik Solheim fastsatt forbud mot stoffet.

– Fantastisk

– Dette er fantastisk bra. Norge har nå blitt et foregangsland, sier miljøgiftkonsulent Per-Erik Schulze i Norges Naturvernforbundet.

Deka-BDE er en bromert flammehemmer som benyttes i en lang rekke produkter. Norge har tidligere innført forbud mot stoffet i elektriske og elektroniske produkter, men går nå videre og forbyr stoffet til alt bruk, bortsett fra i transportsektoren. Gardiner, møbler, tepper, klær, møbelstopping, kabler og mange andre produkter inneholder i dag stoffet, som er tilsatt for å forhindre brann, men som selv er giftig.

Kjemper i EU

Danmark har i lengre tid kjempet i EU-systemet for å få forbudt flammehemmeren i el-produkter. Da EUs RoHS-direktiv trådte i kraft 1. juli 2006 ble deka-BDEs farligere «brødre» penta- og okta-BDE forbudt, mens deka-BDE ble holdt utenfor forbudet. Danmark har gått til sak mot EU-kommisjonen for å få inkludert deka-

● Bromerte flammehemmere

- Cirka 70 forskjellige stoffer.
- Fem stoffer prioriteres av myndighetene: Stoffgruppen PBDE (penta-, okta- og deka-BDE), TBBPA og HBCD.
- Konsentrasjonen av bromerte flammehemmere i morsmelk ble femdoblet fra 1986 til 2001.
- Bruken av bromerte flammehemmere i Norge ble femdoblet fra 1995 til 2003.
- Lite akutt giftige for mennesker, men ingen kjenner langtidsvirkningene. Akutt giftige for enkelte vannlevende organismer.
- Alle PBDE-stoffene er forbudt i Norge fra 1. april 2008. Bruken av TBBPA og HBCD i forbrukerprodukter foreslås regulert.

Kilde: Miljøstatus i Norge.

BDE i forbudet.

– Det har vært en skriftlig prosedyre som har vart i ett og et halvt år, og i desember ble det gjennomført muntlige forhandlinger i forbindelse med saken. Nå venter vi bare på dommen, sier Frank Jensen i den danske Miljøstyrelsen.

I fjorden ved Ålesund

Høye konsentrasjoner av deka-BDE og flammehemmeren HBCD er funnet i fjorden ved Spjelkavik utenfor Ålesund.

Bedriften Brødrene Sunde er kilden for utslippene av stoffet HBCD, men ingen vet hvem som er kilden for deka-BDE-forurensningen. Statens forurensningstilsyn (SFT) har lett etter kilden siden 2005, og driver nå med utvidede analyser.

– Vi her ikke funnet noen kilde i området der oppe, og analyserer nå rundt 40 sedimentprøver som ble tatt i fjor høst for å finne ut om konsentrasjonene av stoffet kan fortelle oss mer om hvor kilden er, sier seniorrådgiver Jon Fuglestad i SFT.

Sterk lobby

I 2005 avslørte Miljøjournalen at den europeiske bransjeorganisasjonen European Brominated Flame Retardant Industry Panel (EBFRIP) benyttet seg av PR-byrået Burson-Marstellers norske kontor for å drive lobbyvirksomhet mot et norsk forbud mot deka-BDE. Hensikten var å stoppe det norske forbudsforslaget allerede i høringsrunden, men lobbykampen endte altså med tap.

– Så lenge vår rolle går ut på å videreformidle faktabasert og forskningsbasert informasjon har vi ingen etiske motforestillinger mot slike oppdrag, sa daværende administrerende direktør i Burson-Marsteller Norge, Claus Sonberg, til Miljøjournalen i 2005.

● Martin Ødegaard

Erik Solheim – her avbildet under klimamøtet på Bali – vil ikke ha nye, store oljeprosjekter uten at løsningen for å håndtere utslippene er klar.

Intervjuet Erik Solheim

– I ti år diskuterte politikerne og miljøbevegelsen for og mot gasskraftverk. Hele denne tiden fortsatte resten av olje-Norge framover som en maskin. Det betaler vi prisen for nå, sier miljø- og utviklingsminister Erik Solheim.

Etter noen korte måneder som dobbeltminister for miljø og utvikling har Erik Solheim rukket å verne Trillemarka, forby et par miljøgifter og erklære seg «fly forbanna» på StatoilHydro.

Ganske kvikt, tatt i betraktning at han nettopp har våknet.

– Tornerosesøvn i norsk miljøpolitikk varte i minst ti år, sånn omtrent fra '95 til '05. Den store oppmerksomheten om miljøsakene forsvant, og politikere blir late hvis de ikke presses. Miljø havnet i politikkenes tredjedivisjon. I hele denne perioden skjedde det en masse negative ting for miljøet. Det foregikk en forsert utbygging av oljevirkksomheten, uten diskusjon om hvilke utslippsøkninger det ville medføre. Resultatet er at vi nå må rydde opp etter dårlige, gamle stortingsvedtak. Melkøya og Kårstø er bare et par av eksemplene, sier Solheim.

Olje som hovedproblem

Egenkarakteristikken fly forbanna kom i januar, da StatoilHydro ganske uventet sendte melding om rekordutslipp – 1,5 millioner tonn CO₂ – fra LNG-fabrikken på Melkøya i Finnmark.

– Det blir et enormt dilemma å be folk fyre med biopelletts, eller betale ekstra for mer miljøvennlige biler, hvis vi tillater enkeltutslipp som er en million ganger så store. Vi er nødt til å ta tak i hovedproblemet, nemlig at Norge er en oljenasjon. Jeg sier ikke at det er enkle svar på de utfordringene dette skaper. Det er bred enighet om at vi skal ta opp olje og gass. Men vi må unngå å sette i gang store prosjekter

uten å ha løsningen klar for hvordan utslippene skal håndteres, sier Solheim.

– Avhengig av opinionen

Spørsmål om ny oljeutvinning er ett av flere der Solheim og SV står for et mer restriktivt syn enn regjeringspartnerne. Miljøvernministeren skapte debatt om åpenhet og påvirkning da han gikk ut offentlig og kritiserte StatoilHydro for å forsøke å påvirke regjeringen til å åpne de omstridte områdene utenfor Lofoten og Vesterålen.

– Jeg kan ikke forskuttere hva som blir

” Vi er nødt til å ta

tak i hovedproblemet, nemlig

at Norge er en oljenasjon

regjeringens konklusjon på spørsmålet om tildeling av nye oljekonsesjoner. Men det er ingen tvil om at jeg befinner meg i den mer restriktive enden. Hvordan resultatet blir til slutt vil ikke minst være avhengig av opinionstrykket, sier Solheim.

Kanskje var det ønsket om mer trykk rundt denne typen tunge, politiske beslutninger som fikk den nye ministeren til å si at det var viktigere med politiske endringer enn at hver og en sorterer søppel.

– Jeg har sett at noen har utlagt dette

► 20

UTFORDRER OLJE-NORGE

21 ► som at jeg ikke synes kildesortering av avfall er viktig. Det beklager jeg. Søpelsortering er et bra og veldig viktig enkelttiltak. Det spiller en rolle hva hver av oss gjør, og det er sant at alle monner drar. Men vi må vekk fra at små tiltak går i riktig retning, mens de store går feil veg. Det er politikken som former samfunnet mest, sier Solheim.

Som en visjon for de samfunnsendringene han ønsker seg, har Solheim lansert forestillingen om miljøtilpasning som en samfunnsmessig revolusjon.

– Siden den industrielle revolusjonen har hver generasjon stått overfor store utfordringer som krever gjennomgripende, samfunnsmessige endringer. Det er lett å undervurdere hvor mye dette har fått samfunnet til å forandre seg, sier Solheim.

Som eksempler bruker han arbeiderbevegelsens og likestillingens gjennomslag.

– I Einar Gerhardsens tid ble arbeiderklassen for alvor inkludert i samfunnet, og vi fikk en velferdsstat som i dag regnes som en selvfølge. Den neste revolusjonen handlet om likestilling, og her kom de største endringene under Gro Harlem Brundtland. Da jeg var gutt, fantes det én kvinnelig minister i regjeringen. Barneha-ger ble sett på som uansvarlig, og selvbestemt abort var forbudt. Nå går 90 prosent av alle unger i barnehage, og likestillingen har kommet ufattelig mye lenger. I dag står vi ved begynnelsen av en miljø-revolusjon som kommer til å omforme samfunnet minst like sterkt som de to forrige revolusjonene. Min jobb i det hele er å sørge for at ettertiden knytter navnet Jens Stoltenberg til miljø, like sterkt som Gerhardsen knyttes til velferden eller Gro til likestillingen, sier Solheim.

Spark til sosialøkonomene

Ikke desto mindre sender han følgende lille hilsen til sin regjeringssjef, sosialøkonomen, etter vinterens debatt om samfunnsmessig lønnsomme og ulønnsomme klimatiltak:

– Da Gerhardsen og arbeiderbevegelsen skulle innføre velferdsstaten, begynte de ikke med å regne på hvor vanskelig det ville bli. Hvis datidens sosialøkonomer skulle ha forsøkt å beregne virkningene av å innføre en velferdsstat, ville de garantert funnet ut at det var både ulønnsomt og umulig. Hverken Gerhardsen eller Gro ville kommet til sine resultater hvis de hadde tenkt på denne måten. Selvfølgelig må man tenke seg om og gjøre det som

Foto: Tor Erlend Christensen

er lurest. Og det er ikke sann at jo mer upopulært et tiltak er, jo bedre er det. Men hvis man skal gå gjennom en skog, kan man ikke finregne på faren for å krøse i den første trestammen. Man må peke ut hvilken retning man vil gå i, og følge den, sier Erik Solheim.

Vil snu debatten om vern

Selv fant han retningen ut av fastlåste konflikter om Norges største urørte skog, da han i vinter endelig kunne legge fram regjeringens løsning til vern av Trillemarka i Buskerud.

– Det var en lang og seig prosess. Jeg mener konfliktene rundt Trillemarka viser at vi må klare å snu debatten om

” Det blir meningsløst

hvis vern framstår på

bygdene som noe urbant, som

påtvinges bygde-Norge

vern. Det blir meningsløst hvis vern framstår på bygdene som noe urbant, som påtvinges bygde-Norge fra byfolk og sentrale myndigheter, og vi får en situasjon der Senterpartiet framstår som en slags bremsekloss, sier Solheim.

For å snu debatten ser han stolthet og økonomisk utvikling som to viktige stikkord:

– Veldig ofte ser vi at bygdefolk blir stolte av nasjonalparken sin etter et vern. Vi må bli mye flinkere til å få fram de posi-

tive sidene. Områdene må merkes tydelig både på kart og langs veier. I dag er kulturminner skiltet mye bedre enn nasjonalparker. Vi må tydeliggjøre vernet. Og vi må legge til rette for at det følger både offentlige og private arbeidsplasser med når viktige områder blir vernet, sier Solheim.

Hvis den rødgrønne regjeringen blir sittende til neste stortingsvalg, har Solheim snaut to år igjen til å sette spor etter seg som miljøvernminister. Selv sier han at han vil måles på framgangen på tre saksområder: Klima, naturmangfold og sammenhengen mellom miljø og utvikling.

– Når det gjelder klima skal Norge være en aktiv og troverdig drivkraft i arbeidet for en ny, global klimaavtale. Vi skal prioritere tre områder spesielt: For det første må vi virkeliggjøre arbeidet med å redusere CO₂-utslipp fra avskoging i u-land, hvor arbeidet nå er i gang. For det andre må vi komme videre med CO₂-fangst og lagring. 7–8000 stasjonære kilder står for 75 prosent av CO₂-utslippene i verden. Det vil bli nesten umulig å oppfylle Kyoto-avtalen, eller lykkes med å utforme en Kyoto 2, uten at CO₂-fangst blir en realitet. For det tredje skal Norge, som skipsfartsnasjon, ta et spesielt ansvar for å få skipstrafikken inn i de internasjonale klimaavtalene, sier Solheim.

Vil registrere arter

Den lenge varslede loven om naturmangfold, og en revidert utgave av planloven, skal ifølge Solheim bli viktige redskaper for mer naturvern. Han vil også ha mer kunnskap om hvilke arter som finnes i Norge – dagens kunnskapssituasjon karakteriserer han som «håpløs».

– I 2009 vil jeg måles på at vi har tatt vesentlige skritt i retning både registrering og vern av norsk naturmangfold, sier Solheim.

Tredje suksesskriterium for Solheim handler om kombinasjonen miljø og utvikling.

– Jeg vil gjerne måles på om jeg har klart å bidra til at sammenhengene mellom miljø og utvikling kommer tydeligere fram. For å lykkes med det globale klimaa- beidet må vi samtidig finne gode løsninger på utfordringene om utvikling i fattige land. Verdenssamfunnet kan ikke bruke fattigdom som et virkemiddel i klimakam- pen. Vi må få på plass gode systemer for redusert avskoging og teknologioverfø- ring, og vi må støtte tilpasning til klima- endringer i fattige land, sier Erik Solheim.

Jon Bjartnes

Trondheim dyrest i Norden

Trondheim er den dyreste kollektivbyen i Norden for pendlere. Mens trønderen må ut med 685 kroner i måneden slipper en pendler i Göteborg unna med 245 kroner i måneden for buss og trikk, hvis de kjøper årskort.

Norge er klart dyrest i Natur & miljøes pris- sammenligning for kollektivtransport i Norden. Hvis vi sammenligner den laveste prisen på pendlerkort som varer en måned eller lengre, er alle norske byer dyrere enn den dyreste byen i resten av Norden.

– Ikke billigere på kort sikt

– Jeg visste ikke at Trondheim var dyrest, sier Ola Huke (SV). Han er leder i samferdselsutvalget i Sør-Trøndelag fylkeskom- mune, som har ansvaret for kollektivtra- fikken i trønderhovedstaden.

– Da Trondheim kommune hadde ansvaret, subsidierte de enkeltbilletten med 40 millioner kroner årlig. Det har ikke vi mulighet til å gjøre, men vi har holdt månedskortprisen konstant, sier Huke.

Likevel er månedskortet i Trondheim Nordens dyreste. Og tilbudet har blitt dårligere de siste månedene. Før kunne du ta NSBs lokaltog i Trondheim med buss- månedskort, men NSB har sagt opp denne ordningen.

Foto: Morten Ingvaldsen

– Vi skal forsøke å få på plass en ny avtale med NSB, sier Huke.

Blir billigere i Oslo

Men tross den høye prisen er passasjer- utviklingen i Trondheim bedre enn på lenge. I fjor økte trafikken med mellom 8 og 9 prosent, og Trondheim har flere bussreiser per innbygger enn både Bergen, Stavanger og Kristiansand.

I Oslo koster det mest populære månedskortet 720 kroner, men faste pend- lere har tilbud om et abonnementskort

til 670 kroner. Det gjør hovedstaden så vidt billigere enn Trondheim. Men i årets budsjett for Oslo ligger det inn en prisre- duksjon til 550 kroner fra 1. juli. Det vil gjøre Oslo billigst i landet, men fortsatt vil prisen være dyrere enn i noen andre nordiske byer.

Store forskjeller

Det er også andre faktorer som gjør at pendlerkortene i Norge er mindre gun- stige enn i utlandet. I Norge dekker ikke kortene eventuell nattrafikk i helgene, noe de gjør i Sverige, Danmark og Finland. I Stockholm dekker kortet hele fylket, slik at området man kan reise i er langt større enn i de andre byene i undersøkelsen. Likevel er kortet billigere enn i alle de undersøkte byene i Norge.

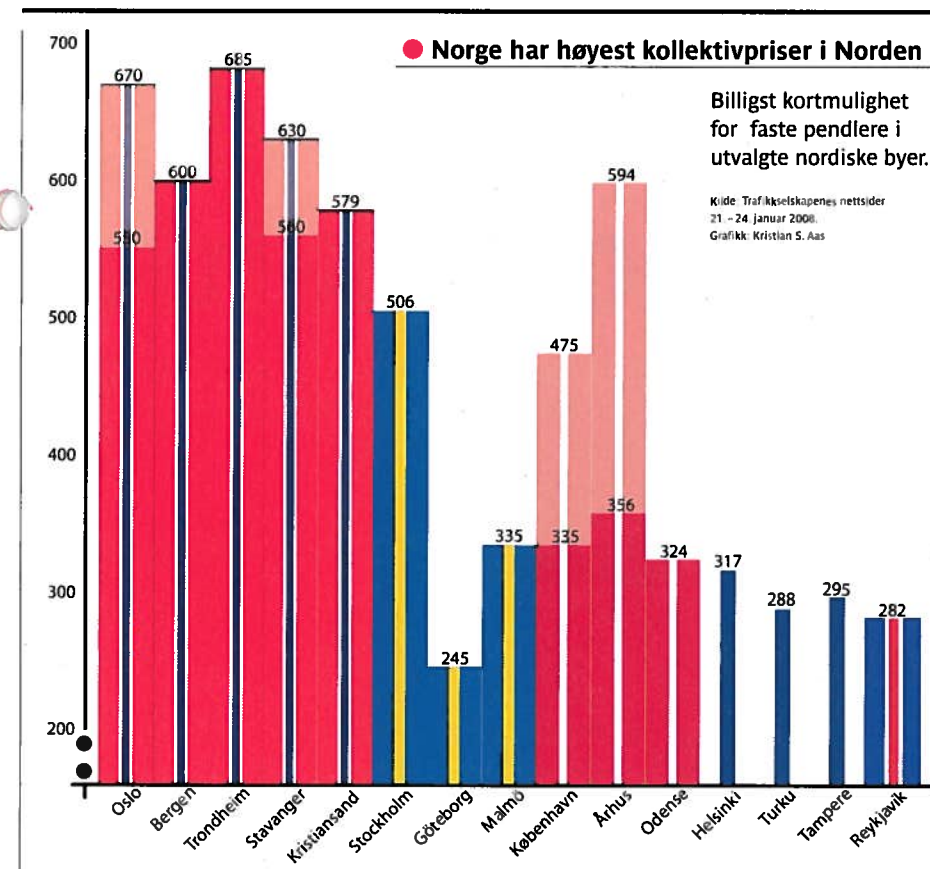
– Det som utgjør den største forskjellen mellom de nordiske land når det gjelder kollektivtrafikk er nivået på offentlige til- skudd. Både Sverige og Danmark har tradi- sjonelt gitt langt høyere offentlige tilskudd til kollektivtrafikk enn Norge, sier forsker Bård Norheim ved Urbanet Analyse.

Miljøpakke

Arbeiderpartiet i Trondheim har lagt frem et forslag til hvordan kollektivtrafikken skal kunne bedres, og prisene settes ned. De ønsker å innføre en bensinavgift på 60 øre per liter, samt å bygge to bomstasjoner ved byens innfartsårer.

– Buss og trikk skal bli billigere for alle som kjøper billetten på forhånd, de skal gå oftere, komme fortere frem, slippe ut mindre CO₂ og utkonkurrere privatbilen som alternativ til og fra jobb, sier Tore O. Sandvik (Ap) og Ola Huke (SV) til Adres- seavisen.

Kristian S. Aas

Havskilpaddene er truet av garn og fiskeredskaper, utbygging, klimaendringer, jakt, eggsanking og forurensning. Av de syv artene er tre kritisk truet og fire sterkt truet.

Nusa Dua, Bali: Synkende strender, turisthoteller, skilpadde-suppe og global oppvarming. De nyklekte skilpaddebabyene på Nusa Dua krabber mot en usikker fremtid i verdenshavene. Men først må de forsere farene naturen stiller opp med. Natur & miljø hjalp en av dem på veien.

Det er morgen på Bali. En mengde mennesker befinner seg på stranden nedenfor rekken med femstjernershoteller i Nusa Dua. Det er fuktig og varmt. Solen presser temperaturen mot drøye 30 grader i skyggen. Morgenlyset blinker i det klare vannet, som ligger der uten en krusning. I bakgrunnen blander lyden av havdønningene seg med suset fra de mange vannsprederne som holder plenene grønne for turistene. Det skulle vært regntid nå, men de siste årene har ikke regnet kommet når det skal. Avskoging og klimaendringer har forandret årstidene i Indonesia, og passende nok er nettopp dette tema her nå. Vi befinner oss på FNs klimakonferanse på Bali. Om få minutter skal 240 havskilpadder slippes til havs. Akkurat nå er det godt at regntiden lar vente på seg.

Diplomater hjalp skilpaddebabyer

På stranden stimler folk rundt en rekke plastbaljer, som står oppstilt noen meter fra vannkanten. I hver balje svømmer ti små skilpaddebabyer, ikke større enn små fyrstikkesker. Et hundretalls delegater, hotellgjester og journalister har møtt opp. På signal fisker vi opp hver vår lille krabbe i en liten skål og bærer den ned mot strandkanten.

– Ikke slipp dem rett ut i vannet. De trenger å krabbe litt på sanden først, sier Ketut Sarjana Putra fra miljøorganisasjonen Conservation International, som står bak skilpaddeslippet.

Det er det mange som glemmer, når de ser hvordan de små skilpaddebabyene bakser og strever seg gjennom sanden. Mange blir løftet rett ut i vannet. Vår lille venn må derimot finne seg i å krabbe halvannen meter selv.

Den vesle havskilpadden jumper seg frem på de luffelignende bena, som nok egner seg langt bedre til å ta seg frem i vannet. Snart flyter den rolig utover og glipper med øynene i det blendende sollyset. En hel liten armada av små skilpad-

debabyer er på vei mot Det indiske hav. Det er to arter, grønne havskilpadder og olive ridley-skilpadder. Lite vet de om de mange farene som lurder der ute. Svært få kommer til å overleve denne dagen. Langt færre vil bli voksne. Fisker, krabber og

fugler har småskilpadder høyt oppe på listen over favorittmat. Mindre enn én prosent av alle utklekte havskilpadder overlever. Bare 2–3 av skilpaddene som sakte forlater stranden i Nusa Dua kommer selv til å krype opp på en strand

og legge egne egg. Vår lille baby er naturligvis en av dem, den som fikk krabbe seg gjennom sanden og bli tøff nok til å møte farene der ute.

Feminin fremtid

Men det er langt mer vidtrekkende og alvorlige farer enn fugl og fisk som truer havskilpaddene.

– Klimaendringene utgjør en klar trussel. Bare en liten økning i havnivået vil vaske bort strendene hvor skilpaddene legger eggene sine. Eggene er også svært følsomme for temperaturendringer. Kjønet bestemmes av varmen i sanden. Egg som ligger varmt blir hunner, mens det blir flest hanner under kjølige forhold. Bare noen få graders temperaturøkning vil føre til at det nesten bare blir klekket hunnskilpadder. Det vil få store konsekvenser for artens reproduksjonen, sier Russell Mittermeier fra Conservation International.

Eggende skilpaddeegg

Da Mittermeier kom til Bali i 1982 valfartet folk til skilpaddestrendene når skilpaddene kom inn for å legge egg. Hvert år ble tusenvis av skilpadder fanget til bruk i tradisjonelle retter og religiøse seremonier. Talende nok går den grønne havskilpadden også under navnet suppeskilpadder.

– Bestanden ble rammet svært hardt av denne praksisen. Jakten har ført til at de

► 20

Svømmer mot usikker fremtid

Natur & miljø var til stede da 240 havskilpadder ble satt ut på Bali. Vår vesle skilpaddebaby kan oppnå en vekt på over 300 kilo og leve nesten til år 2100.

Stranden på Nusa Dua er for det meste okkupert av turister og badegjester. Men i dag er den forbeholdt en liten armada med skilpaddebabyer, som skal møte havet for første gang.

Da Russell Mittermeier kom til Bali i 1982 valfartet folk til skilpaddestrendene for å sanke egg og fange skilpadder. Fangsten holdt på å knekke bestanden helt. Nå er det innført fangstforbud.

21 ➤ grønne havskilpaddene nesten er utryddet her på Bali. Nå er all jakt forbudt. Det har gjort situasjonen noe bedre, sier Mittermeier.

Det foregår imidlertid jakt og eggsanking mange steder fortsatt. På flere av stilhavsoyene regnes eggene som en delikatesse, som er særlig populær blant menn. Havskilpaddenes paring er nemlig en langdryg affære som kan vare i flere timer. Det har mennene merket seg, og i håp om å tilegne seg skilpaddenes utholdenhet legger de i seg store mengder egg hvert år.

– Når man tenker på at en havskilpadde

● Havskilpadder

- Syv arter
- Status: Tre kritisk truet, fire sterkt truet
- Utbredelse: Stillehavet, Det indiske hav, Middelhavet, Atlanterhavet, varme strøk
- Bestandsutvikling: Flere bestander er dramatisk redusert de siste tiårene.
- Størrelse: 71 – 213 centimeter (ryggskall)
- Vekt: Opptil 700 kilo
- Alder: Opptil 100 år
- Beskatning: Forbudt i mange land, men forekommer likevel en rekke steder.
- Trusler: Garn og fiskeredskaper, utbygging, klimaendringer, jakt og eggsanking, forurensning.

Kilder: Conservation International, Dyr i verdens natur (Bertmark Norge 2003)

ikke kan reproducere seg før den er 20 år gammel, sier det seg selv hvor negativt jakten og eggfangsten slår ut for bestanden, sier Mittermeier.

Beskytter eggene

De siste tiårene har en rekke skilpaddestrender blitt berørt av utbygging og turistindustri. Bali er et godt eksempel på dette. Langs strendene på Nusa Dua ligger hotellene tett i tett, helt ned til stranden. Midt i området ligger en strand der skilpaddene fortsatt kommer inn for å legge egg. Men de får ikke ligge uforstyrret. Trafikken i området er stor. For å hjelpe skilpaddene beskytter Conservation International eggene på en rekke strender til de klekkes ut. Det er skilpadder fra slike reir som blir satt ut i dag.

– Nå setter vi ut nyklekte skilpadder fem ganger i året, forteller Ketut Sarjana Putra.

Fikk 300 rasende hinduer på døra

– Hvis man sammenligner med situasjonen for ti år siden har havskilpaddene her fått det bedre, sier Putra, som var en svært upopulær mann da kampen for fangstforbud pågikk. Det ble hengt opp plakater med bilde av Putra under overskriften «wanted». Det hele toppet seg i 2001, da en mektig skilpaddeforhandler samlet en mobb med 300 rasende balinesere og troppet opp utenfor kontoret hans. Putra sendte kollegaene og kona i sikkerhet og

greide å ri av stormen selv.

Selv om Bali ligger i verdens største muslimske land, Indonesia, er over 90 prosent av befolkningen her hinduer. De har ofret skilpaddekjøtt til gudene i århundrer og ville ikke uten videre gi opp praksisen. For skilpaddeselgerne representerte handelen en betydelig inntekt, med priser fra 20 til 50 dollar per skilpadde. Så mye som 35 000 skilpadder kunne bli fanget på øyas strender hvert år. Putra fikk med seg myndighetene, men det var først da han greide å overtale 37 lokale prester at skilpaddefangsten stanset. Hvis balinesere nå finner en skilpadde på stranden, lager de en seremoni for den og hjelper den ut i havet igjen.

Havskilpadder på retrett

– Havskilpaddene er en global art som svømmer over store havstrekninger. Det er regjeringene og samfunnene i de ulike landene sitt ansvar å sørge for at de overlever. Vi har kommet et stykke i Indonesia. Nå må andre land følge etter, sier Putra.

Det finnes syv forskjellige arter havskilpadder. Samtlige står på oppført på den internasjonale rødlisten over utrydningstruede arter. Særlig alvorlig er situasjonen til Kemps ridleys-skilpaddene og Hawksbill-skilpaddene i Det karibiske hav og i Det indiske hav. For begge arter er bestanden redusert med 95 prosent. De grønne havskilpaddene i Middelhavet er redusert med 60 til 90 prosent bare i løpet av de siste to tiårene.

Vender tilbake til Nusa Dua

Vi blir stående å se etter skilpaddebabyene som sakte forsvinner utover. Det er underlig å tenke på at skilpadden vi bar over stranden kan bli halvannen meter lang, oppnå en vekt på over 300 kilo og leve nesten til år 2100. De som overlever skal ut på flere tusen kilometer lange vandringer over verdenshavene, men de kommer aldri til å glemme strendene i Nusa Dua. Havskilpadder vender tilbake til stranden de ble klekket på når de selv skal legge egg. Mon tro om vår vesle venn stever inn her en stille kveld om tyve år, sammen med en horde andre skilpaddehunner for å grave ned eggene sine i ly av natten. La oss håpe at hun da finner strender som fortsatt egner seg til egglegging, slik at stadig nye skilpaddebabyer vil krype nedover strendene på Bali på vei mot det store havet, i generasjon etter generasjon.

● Tekst og foto: Tor Bjarne Christensen

finsefondet

STIPENDIUM TIL VERN AV FJELLNATUR

Finsefondets styre vil i 2008 dele ut stipend(er) i størrelsesorden 50 – 300 000 kroner. Alle som faller inn under fondets formål, kan søke. Søknadsfrist 1. mars 2008. Les om Finsefondet og hvordan du søker på www.finsefondet.no

www.iris-salten.no

Miljøjournalen

Bachelor i forurensing og miljø i Bø

Utdanninga gir topp kvalifikasjonar til utfordrande og meningsfylte jobbar, som miljøkonsulent innan forurensingskontroll og helse-, miljø og sikkerhet.

Andre studium i Bø:

- Økologi og naturressursar
- Natur og friluftsliv i Bø

Vi skaper framtida saman!

www.hit.no/af/nv

Høgskolen i Telemark

FARMER'S COFFEE

FARMER'S COFFEE er en kvalitetskaffe basert på 100 % Arabica bønner. Høytvoksende vasket kaffe fra Sentral- og Syd-Amerika. En kaffe med god fylde og en fin syrlighet. Max Havelaar Norge er en merkeordning for en garantert god handel mellom Nord og Sør. FARMER'S COFFEE bærer Max Havelaar Norges garantimerke, som innebærer at fattige småprodusenter får en garantert minstepris for sine produkter – derfor koster den noe mer. www.farmers.no

JOH. JOHANNSON – kjent for god kaffe siden 1866

Fanger stadig mer utrydnings-truet fisk

Ål, uer, tobis og kysttorsk; fisker som før var tallrike i norske hav. Nå er de utrydningstruede. I fjor ble det fanget mer enn 100 000 tonn med truede fiskeslag. Departementets kommentar er at man ikke alltid kan velge de løsningene som er biologisk mest tjenelige.

En rekke fiskeslag har havnet på den norske rødlisten over utrydningstruede arter. Blant dem finnes kritisk truede arter som ål og pigghå og tallrike bestander som kysttorsk og tobis, som fiskes i tonnevis til tross for dramatiske reduksjoner i bestandene. At en art står oppført på rødlisten gir ingen garanti mot ytterligere fiske. Det norske rødlistefisket er verdt godt over en halv milliard kroner, og det er lite som tyder på snarlige endringer. Kroneksemplet er den europeiske ålebestanden som er i ferd med å kollapse fullstendig. Likevel er det direkte fiske på ålen i Norge.

Risikerer utryddelse

– Så lenge norske fiskerimyndigheter fortsetter å la hensynet til fiskerne gå foran hensynet til fisken, står de i fare for å utrydde arter. Da skyter de seg selv i foten, for det vil til syvende og sist gå ut over fiskerne. At det tillates direkte fiske på en kritisk truet art som ål viser at fiskerimyndighetene ikke er seg sitt ansvar bevisst, sier Lars Haltbrekken, leder i Norges Naturvernforbund.

Naturvernforbundets nyhetsmagasin Miljøjournalen kunne i forrige utgave presentere en oversikt over det norske fisket av rødlistearter. Den viser at samtlige tolv marine fisker som står oppført på rødlisten utsettes for fiske hvert år, i større og mindre grad. I løpet av de fire siste årene har fangsten av disse artene økt kraftig. Bare fra 2006 til 2007 økte fangsten med 35 000 tonn. Det er en økning på nærmere 50 prosent. Den samlede verdien av rødlistefisket i fjor var 547 millioner kroner, og

da er ikke fisket etter kysttorsk tatt med. Da vi konfronterte Fiskeridepartementet med dette, fikk vi følgende svar.

– Myndighetene har et ansvar for å vurdere om det er behov for å regulere de ulike høstingsvirksomhetene. Vi må imidlertid veie hensynet til bestandene og nærings- og distriktsmessige hensyn mot hverandre, slik at vi ikke alltid kan velge de løsningene som på kort sikt er de biologisk mest tjenelige. På lengre sikt må imidlertid ressursene forvaltes bærekraftig, sier Inger Oline Røsvik i Fiskeridepartementet.

Rasmus Hansson i WWF Norge ser ganske annerledes på saken.

– Det er meningsløst å lage en liste over utrydningstruede arter, hvis man ikke følger den opp. Nå sitter man i Regjeringen og synes det er ille at stadig flere norske arter blir utrydningstruet, men det er

Dypvannsfisken uer befinner seg nå på et historisk lavmål. I løpet av de siste femti årene er bestanden redusert med 50-80 prosent. Likevel fiskes det store mengder uer i Norge.

ingen i Regjeringen som har kommet på den tanken at man burde gjøre noe med saken, sier Rasmus Hansson, generalsekretær i WWF.

Fisker truede nøkkelarter

Småfisken tobis, eller havsil, har en avgjørende plass i havets økosystemer, ettersom den er fôr for en mengde arter. I fjor økte fisket kraftig, da det ble fanget mer enn 50 000 tonn havsil til tross for at bestanden opplever en kraftig nedgang. De siste ti årene er populasjonen redusert med mer enn 80 prosent. Likevel finnes det ingen beskatningsstrategi for denne arten.

I 2007 ble det fisket nesten 13 000 tonn brisling, som på sin side har opplevd nærmere 50 prosents reduksjon de siste tiårene. Det samme gjelder øyepålen. Det direkte fisket etter øyepål er stanset. Det hindrer likevel ikke at det i fjor ble fanget nesten fem tusen tonn. Det internasjonale

havforskningsinstituttet (ICES) melder at bestanden i Nordsjøen er redusert med 50 til 80 prosent.

Både havsil og øyepål er viktig mat for en rekke forskjellige arter. Nedgangen i bestandene er en viktig årsak til tilbakegang hos andre fiskeslag og hos flere sjøfugler.

– Tobis, brisling og øyepål er fôrarter som man bør fiske mindre av. Dette er nøkkelarter som er svært viktige i økosystemene, sier Gunnar Album, fiskerirådgiver i Naturvernforbundet.

– Den dramatiske reduksjonen i sjøfuglbestandene er et tydelig tegn på at økosystemet ikke er friskt. Her har Norge neglisjert sitt vakre snakk om å ta hensyn til økosystemene i forvaltningen. Dette fisket må stanses straks, mener Hansson.

Særlig bedre er ikke situasjonen for dypvannsfisken uer. Både vanlig uer og snabeluer har opplevd mellom 50 og 80 prosents reduksjon de siste femti årene.

Bestandene befinner seg nå på historiske lavmål. De siste ti årene har årsklassene vært svært svake, og de blir stadig mindre. Artsdatabanken frykter at situasjonen forverres. I fjor ble det fisket over 13 000 tonn uer i norske farvann, året før havnet 17 000 tonn i fiskernes garn.

– Det faktum at det tross den alvorlige bestandssituasjonen fortsatt foregår et direkte fiskeri etter denne arten forverrer situasjonen, står det i Norsk Rødliste 2006.

Nedtur for norske åler

Siden ålen havnet som kritisk truet på rødlisten i 2006 har vår redaksjon bedt myndighetene gjøre rede for om det norske fisket er bærekraftig, men de har ikke kunnet svare. De siste årene har det vært fisket cirka 300 tonn ål i Norge årlig. I fjor ble det tatt snaue 200 tonn. Selv om bestandene har rast nedover i alle europeiske land, har ikke forskning på ål vært prioritert i våre farvann. Nå er imidlertid

forskere i Havforskningsinstituttet i Flødevigen i gang med et prosjekt på oppdrag fra Fiskeridepartementet. De foreløpige resultatene er urovekkende.

– Her i Flødevigen har vi en dataserie som fanger opp utviklingen i rusefisket etter ål. Helt fra 1970 til nå har fangstene vært relativt stabile, men de såkalte strandnot-tellingene viser en dramatisk nedgang de siste syv-åtte årene. Det gir grunn til bekymring. Det vi jobber med nå er å få klargjort hva som har skjedd, sier Jan Atle Knutsen, forsker i Havforskningsinstituttet.

Nye løfter fra direktoratet

For ett år siden sa Fiskeridirektoratet at det skulle nedsettes en gruppe som skulle vurdere om det norske fisket er bærekraftig. Siden den tid er svært lite skjedd, og i fjor sommer innrømmet seksjonssjef Thorbjørn Thorvik i Fiskeridirektoratet at arten var blitt nedprioritert. Nå lover imidlertid det samme direktoratet igjen at det skal nedsettes en gruppe.

– Vi skal nå nedsette en arbeidsgruppe. Dette er en sak som haster, og vi kommer helt sikkert til å ha en konklusjon i løpet av 2008, sier Anne Kjos i Fiskeridirektoratet.

Fiskeridepartementet på sin side er kritisk til rødlistens relevans for livet i havet og har nå tatt initiativ til en granskning.

– Fiskeridepartementet ønsker ikke å tillate fiske på arter som er utrydningstruet. Vi er imidlertid usikre på hvor treffsikre noen av kriteriene som ble brukt i rødliste-arbeidet er for marine arter, sier Røsvik.

● Tekst: Tor Bjarne Christensen

● Norske rødlistefisker

- Ål, kritisk truet
- Pigghå, kritisk truet
- Kysttorsk (nord for 62 grader), sterkt truet
- Havsil, sårbar
- Uer, sårbar
- Håbrann, sårbar
- Blålange, sårbar
- Lange, nær truet
- Håkjerling, nær truet
- Brisling, nær truet
- Kveite, nær truet
- Øyepål, nær truet

Kilde: Artsdatabanken

Økern i Oslo, etter utbygging av Ulvensplitten-Sinsen.

Illustrasjon: Statens vegvesen

Hardangerbrua

Fotomontasje: Statens vegvesen

Veier, broer, mer veier (og litt til tog)

Fotomontasje: Jernbaneverket

Slik blir Gausel stasjon mellom Stavanger og Sandnes

Klimautslippene fra transport vil ikke reduseres med forslaget til Nasjonal transportplan (NTP) for perioden 2010–2019. Selv om teknologien blir bedre og kollektivtrafikken skal ta mer av transportarbeidet, vil trafikken øke så mye at utslippene blir like store som før.

Transportsektoren står i dag for 29 prosent av de norske klimagassutslippene, og er dermed Norges største utslippskilde etter oljeindustrien. At utslippene i beste fall stabiliseres gjør at miljøbevegelsen reagerer. Natur og Ungdom kaller forslaget en «forurensningsplan».

Færre store prosjekter

Hovedfokuset i planen er vedlikehold og trafikksikkerhet. NTP inneholder færre store utbyggingsprosjekter enn før, spesielt på vei. Likevel er det en god del veiprojekter som skal bygges i planperioden, mens viktige jernbaneprosjekter legges på is hvis ikke politikerne gir sektoren mer penger.

– Regjeringens forslag til Nasjonal transportplan må ha langt større ambisjoner enn det som ligger inne i planen i dag. Planene for dobbeltspor innenfor hele triangelet Skien–Halden–Lillehammer innen 2015 må på plass, og i tillegg må forslaget inneholde en plan for høyhastighetsjernbane i Norge, sier nestleder Lene Liebe i Natur og Ungdom.

Organisasjonen har nettopp gjennomført ulovlige aksjoner mot utbyggingen av ny E6 mellom Gardermoen og Kolomoen i Stange. Denne veien fullfinansieres i planen, med hjelp av bompenger, mens jernbanen som går parallelt kun får små bevilgninger til noen korte dobbeltsporsparseller.

Mye skuffelse

Nasjonal transportplan er langtidsplanen som viser hvordan politikerne ønsker å prioritere samferdselsmidlene på lang sikt. Dreiningen mot mer vedlikehold fører til mindre satsing på nyinvesteringer, og flere prosjekter som var prioriterte i perioden 2006–2015 er nå tatt ut for å finansiere vedlikeholdssatsingen. Dette gjelder både tog og veg. Omtrent hver eneste lokalavis i Norge har hatt oppslag om sine veger og jernbanestrekninger siden planen ble fremlagt, og for de fleste har artiklene handlet om skuffelse over at prosjektene ikke har blitt prioritert. Likevel er det store summer som prioriteres, også til nyinvesteringer. 26,9 milliarder kroner skal brukes på nye stamveier og 14,5 milliarder på øvrige riksveier, foruten bompenger. 701 millioner kroner brukes på nye farleder og innseilinger til sjøs, mens jernbanen får 16,3 milliarder til investeringer i perioden. Dette er en reduksjon fra 24 milliarder i NTP 2006–2015.

Bare et forslag

Enn så lenge er planen bare et forslag fra transportetatene Avinor, Jernbaneverket, Kystverket og Statens vegvesen. Nå skal fylkeskommunene og de fire største byene uttale seg om forslaget, før Regjeringen skal sy sammen en stortingsmelding som vil komme rundt årsskiftet. Deretter er det de årlige statsbudsjettene som avgjør hva som faktisk vil bli gjort på samferdselssiden.

Det er ventet et heftig lobbyarbeid for at veg- og baneprosjektene som var prioritert i planperioden 2006–2015, men ikke er det i den nye planen, skal komme inn i varmen igjen. Blant disse prosjektene finner vi dobbeltsporet fra Oslo til Ski, Mosseveitunnelen på E18, Jevnaker–Olimb på riksveg 35, Breivika–Lerstad på innfartsveien til Ålesund på E136 og Roa–Jaren på riksveg 4. Miljøorganisasjoner har tidligere arbeidet for dobbeltsporet på jernbanen, og mot både Breivika–Lerstad og Roa–Jaren.

● Av Kristian S. Aas

Hovedpunktene i forslaget til Nasjonal transportplan

● Veg

62,9 milliarder kroner skal brukes til vedlikehold, mens 41,4 milliarder går til investeringer. I tillegg kommer finansiering gjennom bompenger og lokale transportpakker. Vegsektoren er fortsatt tungvektoren i Nasjonal transportplan.

STAMVEGPROSJEKTER SOM ER PRIORITERT:

- E6: Vinterbru – Assurtjern, Hovinmoen – Dal – Skaberud – Kolomoen, Tingberg – Tretten, Nordre avlastningsveg Trondheim, Nidelv bru – Grilstad, Værnes – Kvithamar, Harran – Nes bru, Majavatn, Brenna – Brattås – Lien, vest for Alta.
- E16: Fylling Steinsfjorden, Øye – Tyinkrysset, Maristova – Borlaug, Voss sentrum.
- E18: Krosby – Knapstad, Frydenhaug – Eik, Gulli – Langåker – Bommestad – Langan-gen, Varoddbrua.
- E39: Vigeland – Osestad, Stangeland – Sandved, Svevatjørn – Rådal, Vågsbotn – Hylkje, Lavik fergekai, Torvund – Teigen, Vadheim – Sande, Kvivsvegen, Hjartåberga, Knutset – Høgset, Renndalen – Staurset bru, Høggjølen – Harangen.
- E134: Haugalandspakken.
- E136: Flatmark – Marstein.
- Rv2: Kongsvinger – Slomarka – Nybakk.
- Rv7: Ramsrud – Kjeldsbergsvingene.
- Rv13: Hardangerbrua, Øvre Granvin – Voss grense, Mønshaug – Palmafoss.
- Rv15: Strynefjellstunnelene.
- Rv70: Brunneset – Øygarden.
- Rv80: Røvika – Strømsnes, Vegpakke Salten fase 2.
- Rv150: Ulvensplitten – Sinsen.

I tillegg kommer statlige midler til øvrige riksveier, 14,5 milliarder kroner.

● Jernbane

Jernbanen i Norge får 16,2 milliarder kroner til investeringer i perioden 2010–2019, hvis Nasjonal transportplan følges opp og planrammen blir som forventet. Dette gir ikke rom for noe som ligner på planene om høyhastighetstog som har vært diskutert i det siste. Nye dobbeltspor på korte strekninger samt en ny tunnel i Trøndelag er det eneste man kan forvente som kan kutte reisetiden med tog.

JERNBANEPROSJEKTER SOM BLIR PRIORITERT:

- Dobbeltspor Sandnes – Stavanger
- Dobbeltspor Barkåker – Tønsberg
- Dobbeltspor Holm – Holmestrand
- Nytt dobbeltspor Lysaker – Sandvika
- Kapasitetsøkning Bergen – Fløen
- Krysningsspor Arna
- Alnabru godsterminal
- Noen dobbeltsporsparseller Eidsvoll – Hamar
- Gjevingåsen tunnel
- Fjernstyring Mosjøen – Bodø

I tillegg skal 3,9 milliarder brukes på kapasitetsheving for gods, 2,5 milliarder på oppgradering av stasjoner og 1,4 milliarder på sikkerhetstiltak.

● Fly

I motsetning til de andre transportetatene mottar ikke Avinor offentlig støtte. Luft-havner som går med overskudd finansierer de som går med underskudd innen en solidarisk ramme.

Avinor ber om at planleggingen av en tredje rullebane på Gardermoen starter. Det vil imidlertid ikke bli aktuelt å bygge rullebanen i planperioden. Ifølge prognosene som ligger til grunn for NTP vil kapasiteten på Gardermoen to rullebaner være sprengt i 2025. De ønsker også kapasitetshevinger på Flesland, Værnes og Sola.

Totale investeringer i planperioden er anslått til 20–25 milliarder kroner. Dette er imidlertid usikkert, og er avhengig av trafikkutviklingen.

Vil du ta vare på bildet, klipp det ut.

Vil du ta vare på originalen, meld deg inn!

Norges Naturvernforbund arbeider for at det skal bli enklere å ta miljøbevisste valg i hverdagen.

www.naturvern.no

 **NORGES
NATURVERNFORBUND**
FRIENDS OF THE EARTH NORWAY

Energitipset

Huseier og artikkelforfatter Dag A. Høystad har satt seg som mål å redusere sitt strømforbruk med 90 prosent. I hver utgave av *Natur & miljø* deler han sine erfaringer med leserne.

Naturlig byggeri

Ved å kombinere bruk av moderne teknologi, økologiske prinsipper og tradisjonell kunnskap skapes naturlige kretsløp som produserer mer energi enn de forbruker. Naturlige økologiske byggemetoder skaper levende samfunn som år etter år tilfredsstiller menneskelige behov uten å utarme naturen.

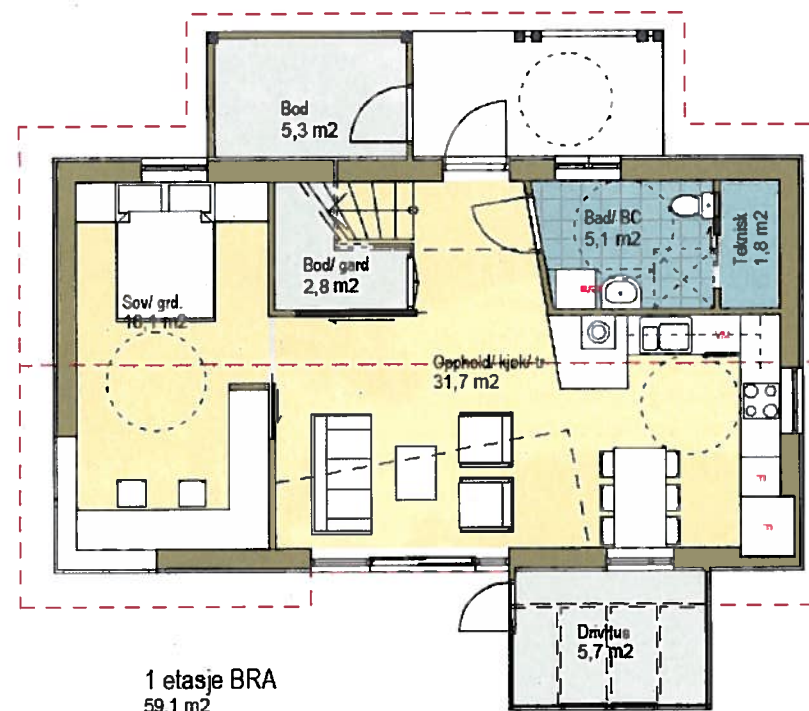
Byggeindustrien står for 40 prosent av ressursbruken i samfunnet. Når moderne byggemetoder brukes for å redusere energiforbruket blir husene hermetisk tette og med avansert automatisk kontroll på ventilasjonen (se energitipset i forrige nummer). Ressursbruken i byggeindustrien forblir like høy. Men det fins også en annen byggetradisjon, båret fram av selvbyggere.

Pustende vegger

Pustende vegger av lokale og naturlige materialer er et kjennetegn for naturlig byggeri. Tre, halm og leire er sunne materialer uten skumle avgasser. Samtidig er energiforbruket i framstilling minimalt. Veggene isolerer godt, men tettes ikke med plast. Uten plast som tetting kan veggen fortsatt bli vindtett, men likefullt en pustende konstruksjon. Det er da ikke nødvendig med et mekanisk ventilasjonsanlegg. Ulempen er at det heller ikke er mulig å gjenvinne varmen i ventilasjonsluften. Andre tiltak gjøres derfor for å få ned energiforbruket.

Kalde og varme soner

Huset må tilpasses tomten det ligger på. Vindusflatene samles på sørsiden for å fange opp mest mulig solvarme i løpet av fyringssesongen. For å holde best mulig på varmen planlegges husene med kalde og varme soner. Ofte med en

1 etasje BRA
59,1 m²

Norges første økologiske typehus «Shelter» fra Gaia arkitekter. Med en grunnflate på 100 m² er det plass til kjøkken, oppholdsrom, bad, fire soverom, hems og drivhus. Huset kan bygges i tre, halm eller leire.

Illustrasjon: Gaia arkitekter

vinterhage på sørsiden og lagerrom, ganger og rom som har mindre varmebehov mot nord. Det planlegges slik at det er mulig å lukke en dør mot de ytre arealene. Samtidig er det viktig å bygge arealeffektivt slik at det ikke blir unødig store arealer å betale for å varme opp.

Solvarme og bioenergi

En typisk oppvarmingskilde i et slikt hus er en stor steinovn murt opp midt i huset. Mens en jernovn blir fort varm (ofte for varm) og fort kald igjen, vil en steinovn ganske sakte avgi varmen fra forbrenningen. Det fyres opp, med full trekk og optimal forbrenning, en til to

dager om dagen. Steinovner med en masse på 3–4000 kg vil fordele varmen jevnt over døgnet. Med sentral plassering og overflater inn mot flere rom kan slike ovner avgi varme til hele huset. Varmt tappevann kan også komme fra ovnen, og i sommerhalvåret fra solvarmeanlegget.

Øko-landsbyer

Selv om naturlig byggeri kan gjøres av hvem som helst og hvor som helst, står hustypen spesielt sterkt blant

de som er opptatt av økologisk land- og hagebruk. Den økologiske livsstilen utfordrer ens egen stilling i det samlede natursystem. Jo flere handlinger som gjøres med naturen som forbilde, jo større effekt får det. Derfor legges det til rette for bruk av fornybar energi. Det er viktig å utnytte alle tilgjengelige ressurser som produksjon av egne grønnsaker, kompostering og rensing av gråvann ved opptak i ulike vekster. Hele øko-landsbyer har vokst fram flere steder i Europa. Mange vil gjerne bo i slike samfunn, men organisering og finansiering gjør etablering vanskelig.

Med sin relativt enkle konstruksjon og bruk av lokale materialer er naturlig byggeri godt tilpasset selvbygging, ulikt moderne passivhus som krever en presisjon som ofte er krevende, til og med for profesjonelle.

● Dag A. Høystad

For mer informasjon se www.naturvern.no/sparstrom

Hvit vinter var temaet for denne fotokonkurransen. Selv om vinteren stort sett har vært grå i kyststrøkene i Norge i vinter har det vært bra med snø i innlandet, så muligheten for gode motiv har absolutt vært til stede. Vinnerbildet imponerte oss med trolsk mystikk og en merkelig «hva er egentlig dette?»-følelse.

VINNER: Magnus Reneflot har fanget dette fabeldyret i snø. Så mytisk og mystisk kan den hvite vinteren være.

PREMIERT: Synnøve Grøtteland Helland har fanget originale linjer i sitt bilde fra Stavtjørn-området i Bjerkreim.

PREMIERT: Espen Bratlies dybdefylte vinterlandskap får oss til å føle temperaturen. Bildet er fra Hadeland.

Bli med i fotokonkurransen

Neste tema: Turminne

Alle premierte får Fjellkniven fra Helle og et gratis abonnement på miljøtidsskriftet Miljøjournalen ut 2008. Vinneren får i tillegg et gavekort på bøker for 500 kroner.

Slik kan du delta:

- Send maksimum tre bilder i jpg-format til redaksjonen@naturvern.no. Størrelsen på bildet må ikke overstige 10 mb.
- Skriv «fotokonkurranse» i emnefeltet.
- Skriv et par ord om hvor bildet/bildene er tatt.
- Bildet/bildene må være oss i hende innen 9. mai 2008.
- Av praktiske grunner tar vi kun imot digitale bilder, sendt på e-post.

Tekst og foto: Bård Løken

Turminne

Å ta et bilde for å lage et minne er muligens den vanligste grunnen til at man fotograferer. Turopplevelser samles på minnekort, datamaskiner og i fotoalbum, og det blir gjerne litt høytid når bildene tas fram i ettertid, gjerne for å bli delt med venner og familie. Hvis bildene kun er tenkt til at man selv skal kunne ha glede av dem stilles det nødvendigvis ikke særlig store krav verken til fortellerteknikk eller fotokunnskaper. Man har jo vært til stede selv når bildet ble tatt, og disse selvopplevde situasjonene har man jo med seg i hodet når man tar fram bildene. Men skal bildene formidle noe også til andre blir det straks litt vanskeligere. Noen enkle knep kan være greit å ty til, og ikke minst kan økt kunnskap gjøre fotograferingen mye morsommere.

Mitt viktigste råd er igjen at man leter etter essenser. Hva er spesielt med denne turen? Eller med dette stedet? Som regel er det noe som skiller seg fra normalen, og dette er et fint utgangspunkt for en opplevelse som kan bli til et fint turminne. Prøv å komme nært innpå det du vil ta bilde av slik at det ikke er tvil om hva som er hovedmotivet i bildet. Detaljer kan fortelle mye mer enn oversiktsbilder. Miljøbilder med mange viktige elementer i bildeflaten kan være spennende, men det er gjerne de mer erfarne fotografene som lykkes med slike komposisjoner. Ta gjerne mange bilder, ikke press hele turen inn på den samme eksponeringen.

Hvis du har kameraet lett tilgjengelig vil du lettere fange de autentiske situasjonene. Er du sammen med andre mennesker vil de som regel fort gå lei hvis du hele tiden dirigerer og instruerer dem slik at du får tatt de bildene du ønsker. Målet er kanskje å ha en hyggelig tur samtidig som du vil ta fine bilder. Da kreves det gjerne en balanse mellom sosial tilstedeværelse og kjappe fotosekvenser hvor turfølgert ikke plages av fotograferingen. God stemning er en fin ting både for bildene og turopplevelsen. Og legger du deg flat for motivene dine får du dem lett på din side, og kanskje også fra en spennende fotovinkel.

Bård Løken er en av Norges ledende naturfotografer

Hubroen – Årets Fugl

Knappt noen annen fugl bærer med seg villmarkens mystikk i samme grad som hubroen. Men villmarkene er ikke som før, og hubroens fremste tilholdssted i vår tid er det treløse landskapet langs kysten fra Agder til Nordland. Men der trues den nå av en ny form for skog – vindmøller ...

Norsk Ornitologisk Forening (NOF) har siden 1992 årlig utpekt Årets Fugl. Hensikten er å benytte oppmerksomheten dette gir til å spre informasjon om den aktuelle arten, og i år er turen kommet til vår største ugle, hubroen. Og informasjon om hubroen kan trenge – både til menigmann og myndigheter – dersom hubroen på sikt skal kunne overleve i norsk natur.

Tradisjonelt har hubroen vært betraktet som en del av våre villmarker. Den forbindes gjerne med bortgjemte daler, berg og ufser inne i de dype skogene, der dens dype og langtrekkende rop ennå en del steder høres i vårnettene – skremmende nok for den som ikke vet hva det er. Det var vel ikke så underlig at folk i gammel tid kunne mene at hubroen var Fanden selv i fugleforkledning. Stor som den er, med oransjerøde øyne og store fjærdusker på hodet som minner om horn, er dette en spesiell fugl som lett setter fantasien i sving.

Beskrevet i romaner

«I hele sin fremtoning er den en markant eksponent for selve villmarkspreget i norsk natur. Ved sin selsomme stemme og nattlige virksomhet vekker den også en viss følelse av mystikk og uhygge, og i folkefantasiaen har det gjennom tidene knyttet seg adskillig trolldom, onde varsler og annen styggedom til hubroen,» skrev konservator Johan Fr. Willgoth i 1970-utgaven av *Norges Dyr*. Da hadde Sverre M. Fjelstad noen år tidligere (1963) skrevet

om et hubro-par i sin eneste roman *Nattens jegere*, og året etter (1971) kom også selve villmarksforfatteren, Mikkjel Fønhus, med sin roman *Hubroen roper*. Begge bøkene er forsvarsskrifter for hubroen som en del av vår natur, og forsvarere kan den saktens trenge – ikke fordi hubroen i vår tid lenger jaktes så mye på av uvettige jegere, men fordi hekkeplasser og tilholdssteder ødelegges og forstyrres.

Hubroen roper innledes av Fønhus i tråd med forestillingen vi har om hubroen som en del av villmarkene: «Den lange, øyde elvedalen var bergfull, kroket og trang, og mørkraget av barskog. Elva hadde alltid sust bare for villdyr og villfugl.» Men slik er det ikke lenger. De dype skoger langt av lei finnes knapt nok i vår tid, og moderne skog- og landbruk, hyttebygging, økt ferdsel og forstyrrelser har mange steder vært med på å gjøre livet for urolig for hubroen. Ifølge Norsk Fugleatlas var hubroen før 1950 en regelmessig del av fuglefaunaen i indre deler av Østlandet, mens den i dag bare finnes i glisne bestander. Det samme gjelder for Trøndelag. At kjente hekkeplasser fremdeles blir ødelagt i en tid da vi burde vite bedre, hjelper ikke på situasjonen og hubroens fremtidsmuligheter.

Drepes av kraftledninger

I tillegg til dette kan nedgang i antallet byttedyr som rotter, vånd, hare, ekorn og skogshøns også ha spilt en rolle for at hubroen i dag er en sjelden fugl. Den

viktigste årsaken til tilbakegangen er trolig kraftledningene og høyspentmastene, som hubroen betrakter som glimrende utsiktsposter, men hvor fuglene med sine store vingespenn kommer bort i ledningene og regelrett blir grillt. Da hjelper det lite at det gjennom en omfattende redningsaksjon – et avls- og utsettingsprosjekt kalt «Prosjekt Hubro» – ble gjort forsøk på å gjenreise bestanden i de sørøstlige delene av landet med utsetting av nærmere 600 hubroer gjennom en tiårsperiode (1978–89).

Men hubroen hører ikke bare de dype skogene til. Også langs kysten finnes den, og det er her den i dag har sin hovedutbredelse i Norge. På Trøndelagskysten finnes den en del steder, og det samme gjelder Helgelandskysten, hvor den i våre dager kanskje har sin sterkeste bastion. En av årsakene er at det her er uforstyrrede områder og at det finnes vånd i tette og stabile bestander som hubroen kan leve av i tillegg til andre byttedyr som gjess, ender, måser og vadefugler, til dels også fisk som den stjeler fra stormåsene i de lyse sommernettene.

Vindkraft ny trussel

Men også langs kysten er problemer i ferd med å tårne seg opp, bokstavelig talt, i form av store planer om vindkraft. Det er naturligvis teknologisk sett ren og miljøvennlig kraft, men kan elektrisk kraft produsert av vindmøller langs kysten egentlig kalles miljøvennlig når møllene både dreper fugler og ødelegger leveområdene deres? Naturoppsynsmannen Espen Rolv Dahl sier det slik: «Et nettverk av anleggsveier, fyllinger, bruer og vindturbiner skal omgjøre hubroens rike fra unikt kystlandskap til triviell industripark. Det hele markedsføres selvsagt under merkelappen miljøprosjekt og vil derigjennom innkassere statlige miljøtilskudd som gir prosjektet den nødvendige bærekraft og sikrer god økonomi for eierne. Om prosjektet blir realisert vil den norske stat på denne måten bruke nærmere en halv milliard miljokroner på å ødelegge inngrepsfri natur og forringe leveområdene for verdens tetteste, kjente hubrobestand.»

● Karl H. Brox

Skal kartlegges

Samtidig som hubroen er Årets Fugl, setter NOF i gang et fem-årig prosjekt som skal kartlegge hubrobestanden i Norge. Prosjektet skal også vurdere hva som truer hubroen. Et tilsvarende prosjekt ble igangsatt i de to trøndelagsfylkene i fjor.

– Vi er alvorlig bekymret for hubroens fremtid. Den er meget sårbar overfor forstyrrelser. I en rekke tilfeller er godt kjente hubrolokali-

ter blitt berørt av inngrep de senere årene, sier lederen i NOF Sør-Trøndelag Lorentz Noteng og viser blant annet til at en tradisjonell lokalitet i Hommelvik ved Trondheim ble ødelagt av hogst i fjor.

Det er ifølge Noteng i mange tilfeller mangelfull kunnskap som fører til at hubrolokalteter blir berørt av hytter, veier, vindmøller og hogst. I mange kommuner er viltkartenes

informasjoner gamle eller unøyaktige, og det samme gjelder informasjonen som finnes i Direktoratet for naturforvaltnings naturbase. Det er derfor viktig å få gjennomført en bedre kartlegging av hubroens hekkeområder. Noteng oppfordrer personer som kjenner til hubrolokalteter, eller hører hubro utover våren om å melde fra.

Søt brillekone eller Fanden selv i fugleforkledning? Hubroen er årets fugl i 2008, og skal kartlegges av Norsk Ornitologisk Forening.

Klimaendringer gir mindre fisk

Hele 2,6 milliarder mennesker har fisk og sjømat som viktigste næringsmiddel. Nå viser en ny FN-rapport at havene vil bli produsere langt mindre mat i fremtiden.

Utslipp av klimagasser vil redusere fiskebestandene i takt med at verdenshavene blir varmet opp. Det vil spesielt ramme millioner av fattige.

Økende klimagassutslipp truer minst tre fjerdedeler av verdens viktigste fiskefelt. Dette vil ramme de 2,6 milliardene som har fisk og sjømat som sitt viktigste næringsmiddel, ifølge rapporten «I dødt vann» som FNs miljøprogram (UNEP) nylig publiserte.

Forskerne hevder at havets naturlige pumpe-systemer, som bringer næringsstoffer til fiskene og sørger for å skylle ut avfallsstoffer og forurensning, vil bli svekket når temperaturen stiger. I tillegg vil økt mengde av karbondioksid (CO₂)

i atmosfæren øke syrenivået i havet. Det vil skade koraller og planktonorganismer, som er basen i næringskjeden.

Truer kystsamfunn

– Klimaendringene truer kystsamfunn, mat- og vannforsyning og helsen til folk verden over, sier Achim Steiner, direktør i UNEP. Han påpeker at dette ikke bare er en miljøsak, men vel så mye et tema for utvikling og økonomi.

GRID Arendal, UNEPs avdeling i Norge, har bidratt i arbeidet med rapporten

sammen med med andre forskningsmiljøer.

Større skadelige effekter

Rapporten viser at så mye som 10–15 prosent av verdenshavene vil rammes særlig hardt av kombinasjonen av klimaendringer, overfiske, invasjon av fremmede art utbygging av kystområder og forurensning. Det er langt mer enn man tidligere har trodd.

● Tekst: Tor Bjarne Christensen

Enda en miljøhelt

Kåringen av miljøhelter ser ut til å være uten ende. Den engelske avisa The Guardian har valgt ut ei liste på 50 navn over mennesker som kan redde verden. Denne lista inneholder en nordmann, nemlig Olav Kårstad.

Kårstad er ansatt i Statoil, er med på lista fordi han har jobbet med lagring av CO₂ siden slutten av 80-tallet. Han sier til Adresseavisen at han tror grunnen til at han er med på listen er boken «Keeping the lights on», som handler om hvordan klimaendringene kan stanses. Kårstad sier at han tror ikke det er en enkelt ting som kan redde verden, men CO₂-håndtering er en av tingene som kan bidra vesentlig.

Milano får byavgift

Dersom du vil kjøre bil inn til sentrum av Milano, må du nå belage deg på å betale avgift før du får kjøre bil inn i bykjernen.

Italias nest største by har flere ganger figurert høyt oppe på lister over byer med svært mye forurensning, men i 2008 ønsker Milano å kutte ned på smogen i byen. Det som har blitt kalt Ecopass er lansert som et prosjekt som skal vare i ett år, ifølge nyhetsbyrået Reuters. Systemet innebærer at de som vil kjøre bil helt inn i sentrum på dagtid, vil bli nødt til å betale mellom 2 og 10 Euro.

Fagrikt fellesskap

Den Norske Fagpresses Forening er interesseorganisasjonen for seriøse fagblader og tidsskrifter i Norge. 230 blader tilfredsstiller de strenge kravene for medlemskap. Det bladet du holder i hånden er ett av dem.

Fagpressen

- først og fremst på sitt område

● VESTFOLD

Årets første nye lokallag i Naturvernforbundet kom i Horten i Vestfold. Midt i januar ble det nye lokallaget stiftet, og leder Kjetil Næss sier at områdene de ønsker å fokusere på er klima, kystsonen og naturopplevelser.

Leder Lars Haltbrekken var til stede på stiftelsesmøtet. Lokallaget har ligget nede i rundt seks år, før det nå starter opp igjen.

Næss forteller at de var en gjeng på rundt 20 stykker som møtte opp på stiftelsesmøtet. Alle hadde lyst til å bidra til naturvernarbeid i Horten.

● TELEMARK

For å verne et uproduktivt område i Sauherad fjellene krevde Løvenskiold-Fossum å få bygge 400 hytter i bymarka utenfor Skien. Skien kommunestyre sa ja, og nå er saken anket inn for Miljøverndepartementet.

Løvenskiold-Fossums område i fjellene er en del av et stort område som flere skogeiere har satt av til frivillig vern. For dette får hver enkelt utbetalt et erstatningsbeløp, som skal dekke det økonomiske tapet. Løvenskiold-Fossum krevde i tillegg å få lov til å bygge 400 hytter i Flekkeråsen-området, hvis ikke truet de med å trekke seg fra verneprosessen.

Solve Rønningen i Naturvernforbundet i Grenland sier at han mener Miljøverndepartementet kan stanse utbyggingen fordi det ikke har blitt gjort noen konsekvensutredning.

Kåre Olerud pensjonert

Norges Naturvernforbunds informasjonssjef Kåre Olerud har gått av med pensjon og hadde sin siste arbeidsdag i januar. Kåre har vært informasjonssjef siden

1994. Han var også med å starte opp det første lokallaget til Naturvernforbundet, på Lunner i 1971.

Liten pike i eventyrskogen

● BÆRUM:

Bærums grønne lunger

Naturvernforbundet i Bærum har gitt ut boken *Snarveier til trivsel – 150 grønne lunger i Bærum*.

De grønne lungene i Bærum, som så mange andre steder i landet, er utsatt for stort utbyggingspress. Redaktøren for boken, Wenche Landaas, sier at de har tematisert de grønne lungene og ønsker å vise frem særegne trekk ved den grønne

lungen når den fungerer som møteplass, skogholt, arena for lek og utfoldelse, turvei, strandsone, område med rikt biologisk mangfold med mer.

– Formålet med boken er å spre kunnskap om hvilke verdier som ligger i de grønne lungene, sier hun.

Hvert av de 150 områdene i kommunen er befart, kartfestet, fotografert og gitt en beskrivelse. Videre

ligger hver lunge under hvert sitt tema som strandsone, møteplass eller friareal, med til sammen ni temaer.

Finn fram

Spesielt med boka er det at man bakerst kan finne et kart, som viser hvor man kan finne de grønne lungene som er omtalt.

Landaas sier at de også har lagt vekt på å gi boken et tilgjengelig språk slik at den kan være aktuell for så mange som mulig.

– Vi har tatt med litt av historien til de ulike lungene, og hva de betyr for folk som bor i området, sier Landaas, som mener det de har gjennomført er et unikt prosjekt.

Jobbet i to år

Naturvernforbundet i Bærum har brukt rundt to år på boken.

– Vi har brukt cirka ett år på kartleggingen, og så ett år på selve boken etterpå, forteller Landaas. Hun forteller at de har gjort alt arbeidet og har tatt alle bildene i boken selv.

– Hele arbeidet er gjort på dugnad, og det er derfor det har tatt så lang tid. Prosjektet har vært givende, lærerikt og samlende for alle som har deltatt. Man kan si at det har vært en hyggelig oppgave.

Målgruppen for boken er medlemmer, politikere og andre interesserte. Utgiverne av boken håper at tilsvarende kan bli laget i andre kommuner i landet også, slik at de får en plan for den videre forvaltningen og bevaringen.

Det solide grunnlaget Naturvernforbundet i Bærum har utarbeidet for grønne lunger i sin kommune skal de bruke videre i arbeidet for å verne om de grønne verdiene, for eksempel gjennom innspill til kommuneplanarbeidet.

Landaas sier at de som er interessert i et eksemplar av boken kan ta kontakt med henne.

Terrenget ved idrettsgymnaset i Bærum egner seg for aktivitet

Foto: Tom Eide

Foto: Gunnar Finland

Nettverket for oljeskadet vilt er opprettet etter initiativ fra Naturvernforbundet i Østfold.

fikk kom forslaget fra Arbeiderpartiet om å legge miljøavgift på bensin og parkeringsavgift på kjøpesentre.

Fylkessekretær Morten Ingebrigtsen sier at de ikke vil ta så mye av æren for det.

– Det vi har jobbet mest med er vindmølleutbygging og kraftlinjeutbygging langs kysten. Vi ønsker en samlet plan for Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag og Møre og Romsdal, sier han.

Han forteller at det er så mange folkemøter rundt vindkraft at de ikke rekker å delta på alle sammen.

● NORD-TRØNDELAG

Foto: Kjell Døds

Per Flatberg (bildet) mottok i januar kongens fortjenestemedalje i gull.

Begrunnelsen for utnevnelsen lød slik: «Hans navn vil alltid være knyttet til vassdragsvernet. Ingen i det frivillige naturvernarbeidet har hatt en finger med i så mange vassdragssaker som Per Flatberg ... I 1981 sluttet han som generalsekretær for å delta i aksjonene mot Alta-utbyggingen. Han ble informasjonsleder i folkeaksjonen mot utbygginga, og i 1983 dømt (som en av tre) etter oppviglerparagrafen i straffeloven.»

● ROGALAND

Naturvernforbundet i Rogaland, som fyller 80 år i år, har gitt ut bok om Store Marøy, et prosjekt de har holdt på med i flere år.

Nå er *Historien om en liten øy i Stavanger. Store Marøys natur- og kulturhistorie* kommet, sier Eirin Haneberg Weyrauch i fylkeslaget.

– Vi har jobbet med boka i mange år, og er veldig stolte over den, sier hun. Boka er også trykt opp i klasssett. Naturvernforbundet i Rogaland har holdt på å rydde området i flere

og det var nok noe mer jobb enn de først forventet seg.

Kollektivpakke Salten

Naturvernforbundet har i Bodø gått sammen med Natur og Ungdom, Fremtiden i Våre Hender, SV, Venstre og Rødt for å få til et kollektivalternativ til Veipakke Salten. Aksjonen «Det er nå toget går!» ønsker at utbygging av kollektivtrafikk må prioriteres foran utbygging av nye veier.

– Vi mener at all øking i arbeidsreiser kan og må skje kollektivt eller ved bruk av sykkel/gange. Dermed blir motorveg/firefeltveg overflødig, står det i høringsuttalelsen.

Miljøvennlig bil?

Naturvernforbundet i Møre og Romsdal har fått medhold fra Forbrukerombudet etter at de klaget på at ordet «miljøvennlig» ble brukt i en bilannonse. Annonsen som Naturvernforbundets fylkeslag reagerte på, hadde overskriften «Vil du ha en bil som er miljøvennlig, eller en som er veldig miljøvennlig?»

– Det er mange biler som skader miljøet mer enn disse. Men det blir likevel helt feil å bruke «miljøvennlig» om en bil, og særlig når det er såpass unøyaktig og til dels feil som i denne annonsen, sa Øystein Folden til Tidens Krav.

Haneberg Weyrauch forteller at de også arbeider med et spennende prosjekt hvor de ønsker å flytte sjøfugl som hekker i et industriområde på Forus.

– De som arbeider der vil ha vekk fuglen, for de må springe med paraply inn til områdene de jobber. Men grunnen til at de hekker der er jo fordi at områdene de skulle hekke i er gjengrodd.

Naturvernforbundet i Rogaland vil nå forsøke å flytte fuglene som hekker, spesielt siden enkelte av artene står på Rødlista.

● HORDALAND

Bystyret i Bergen har vedtatt å speilvende prinsippet når det gjelder reklame i posten. De skal snu dagens reservasjonsordning, slik at de som faktisk ønsker å motta reklamen kan sette opp et «reklame-ja-takk»-klistremerke på postkassen sin. Bergensere mottar hvert år rundt 3800 tonn reklame, og Naturvernforbundet i Hordaland (NVH) har jobbet i nesten ti år med å få denne saken igjennom.

Ennå sperrer markedsføringsloven for at det kan bli endelig godtatt, men Ingar Flatlandsmo i NVH håper flere kommuner vil følge Bergens eksempel og at loven kan bli endret.

NORGES NATURVERNFORBUND

Postboks 342 Sentrum
0101 Oslo, Norge
Besøksadr.: Grensen 9 B, Oslo
Bankgiro: 7874 05 56001
Tlf: 23 10 96 10
Faks: 23 10 96 11
E-post: naturvern@naturvern.no
Internett: www.naturvern.no
Medlemskontingent:
Ny medlem 200,-, hovedmedlem kr 350,-
Pensjonister og studenter: kr 175,- ny medlem 100,-
Familiemedlemskap (ev. inkl. ett medlemskap i Miljøagentene): kr 420,-
nye medlemmer 300,-
Student-/pensjonistfamilie (ev. med Miljøagentene): kr 200,-
Livsvarig medlemskap (inkl. Natur & miljø): kr 7000,-
Medlemmer av Norges Naturvernforbund er automatisk medlem av det lokal- og fylkeslag vedkommende sokner til.

ØSTFOLD: Postadr.: Postboks 220, 1702 Sarpsborg. Besøksadr.: Fylkeshuset i Sarpsborg. E-post: nio@naturvern-ostfold.no, Web: www.naturvern.no/ostfold. Leder: Ragnar Johnsen, Tlf: 69 13 21 34

OSLO OG AKERSHUS: Post- og besøksadr.: Maridalsv. 120, 0461 Oslo. Tlf: 22 38 35 20, Faks: 22 71 63 48, E-post: noa@noa.no, Web: www.noa.no. Kontaktperson: Anna Skog, E-post: anna.skog@gmail.com

HEDMARK: Postadr.: Postboks 139, 2301 Hamar. E-post: hedmark@naturvern.no, Web: www.naturvern.no/hedmark. Kontaktperson: Lars Mæhlum, Tlf: 45 42 68 77

OPPLAND: Postadr.: Postboks 368, 2601 Lillehammer. E-post: oppland@naturvern.no, Web: www.naturvern.no/oppland. Leder: Kjell Fredrik Løvdal, Tlf: 91 89 47 51 (m), E-post: kjefre@online.no

BUSKERUD: Postadr.: 3322 Darbu. Tlf: 32 75 05 04, Faks: 32 75 84 91. E-post: buskerud@naturvern.no, Web: www.naturvern.no/buskerud. Fylkessekretær: Per Øystein Klunderud

VESTFOLD: Postadr.: v/Hans Ivar Nesse, Nedre Fjellterr. 13, 3157 Barkåker. E-post: vestfold@naturvern.no, Web: www.naturvern.no/vestfold. Kontaktperson: Hans Ivar Nesse. Tlf: 33 31 33 42

TELEMARK: Post- og besøksadr.: Vette Mulesv. 16, 3944 Porsgrunn. Tlf: 35 55 79 54, E-post: telemark@naturvern.no, Web: www.naturvern.no/telemark. Leder: Tormod Svartdal

AUST-AGDER: Postadr.: v/Stig Rubach, Åsveien 5, 4879 Grimstad. E-post: austagder@naturvern.no, Web: www.naturvern.no/aust-agder

VEST-AGDER: Postadr.: Postboks 718, 4666 Kristiansand. Tlf: 38 02 52 04, Fax: 38 02 46 33. E-post: vestagder@naturvern.no, Web: www.naturvern.no/vest-agder. Leder: Torbjørn Fredriksen. Tlf: 38 26 13 49

ROGALAND: Postadr.: Postboks 441, 4002 Stavanger. Besøksadr.: Sandvigå 24, Stavanger. Tlf: 51 52 88 11, Faks: 51 52 88 15, E-post: rogaland@naturvern.no, Web: www.naturvern.no/rogaland Daglig leder: Erik Thoring

HORDALAND: Postadr.: Postboks 1201 Sentrum, 5811 Bergen. Besøksadr.: Jacobsfjorden, Bryggen, Bergen. Tlf: 55 30 06 60, Faks: 55 30 06 50, E-post: hordaland@naturvern.no, Web: www.naturvern.no/hordaland Daglig leder: Nils Tore Skogland

SOGN OG FJORDANE: Postadr.: Postboks 470, 6853 Sogndal. E-post: sognfjordane@naturvern.no, Web: www.naturvern.no/sognogfjordane Fylkessekretær: Astrid Kalstveit, Tlf: 91 80 78 99

MØRE OG ROMSDAL: Postadr.: v/Øystein Folden, 6630 Tingvoll. E-post: moreromsdal@naturvern.no, Web: www.naturvern.no/moreogromsdal. Leder: Øystein Folden, Tlf: 71 53 33 31, 91 81 25 42

SØR-TRØNDELAG: Post- og besøksadr.: Sandgata 30, 7012 Trondheim. Tlf: 73 51 52 24, Faks: 73 51 27 27, E-post: sortrondelag@naturvern.no, Web: www.naturvern.no/sor-trondelag. Fylkessekretær: Morten Ingebrigtsen

NORD-TRØNDELAG: Postadr.: Postboks 132, 7702 Steinkjer. E-post: nordtrondelag@naturvern.no, Web: www.naturvern.no/nord-trondelag. Leder: Per Flatberg, Tlf: 90 51 50 46

NORDLAND: Postadr.: Postboks 1447, 8602 Mo i Rana. E-post: nordland@naturvern.no, Web: www.naturvern.no/nordland. Leder: Erling Solvang, Tlf: 95 25 40 75

TROMS: Postadr.: Postboks 924, 9251 Tromsø. E-post: troms@naturvern.no, Web: www.naturvern.no/troms. Leder: Stein Arnesen, Tlf: 90 78 56 94

FINNMARK: Postadr.: Postboks 1176, 9504 Alta. E-post: finnmark@naturvern.no, Web: www.naturvern.no/finnmark. Leder: Dag T. Elgvig, Tlf: 784 32 011

BARENTSHAVKONTORET: Postadr.: Postboks 10, 8082 Leines. Kontaktperson: Gunnar Album. E-post: album@online.no, Tlf: 75 77 84 10, Faks: 75 77 84 74

NATUR OG UNGDOM: Postadr.: Postboks 4783 Sofienberg, 0506 OSLO, Besøksadr.: Torggata 34, Oslo. E-post: info@nu.no, Tlf: 23 32 74 00, Faks: 23 32 74 10. Leder: Ingeborg Gjærum

Ta kontakt med organisasjonsavdelingen dersom listen skal endres. Tlf. 23 10 96 10/15. E-post: das@naturvern.no

● ØSTFOLD

Etter initiativ fra Naturvernforbundet i Østfold opprettes Nettverk for oljeskadet vilt (NOV).

Pål Bugge sier at de ønsker å dra i gang et nettverkssystem som ligner på Samarbeidsrådet for biologisk mangfold (SABIMA). Som vilt regnes sel, oter og sjøfugl.

– Akkurat nå er vi inne i en fase med kompetansebygging og kontaktskaping, og vi er ennå ikke operative som redningsaksjonsgruppe, forteller Bugge.

Han sier at de ønsker å få inn rehabilitering av oljeskadet vilt i den ordinære oljevernberedskapen.

Bugge understreker at organisasjonen skal være åpen for alle, og at de gjerne vil ha med oljeindustrien og utstyrsleverandører av oljevernutstyr.

Initiativet kommer fra Naturvernforbundet i Østfold, og Bugge sier de ønsker å bygge opp både faste depoter og mobile enheter. – Vi ønsker å ha containere med utstyr som kan bringes rundt dit det er behov for det.

● SØR-TRØNDELAG

To dager etter at Naturvernforbundet i Sør-Trøndelag hadde årsmøte med politikerdebatt om kollektivtra-

Ny kamp om kjerne-kraft

■ Annenhver svenske vil ha nye kjerne-kraftverk. Dette til tross for at Riksdagen flere ganger har sagt at kjerne-kraften skal avvikles.

Det er den svenske avisa Dagens Nyheter som presenterer spørreundersøkelsen som viser at halvparten av svenskene ønsker nye kjerne-kraftverk. Avisen skriver at dette er ekstremt høye tall, og det nærmeste kjerne-krafttilhengerne har vært tilsvarende tall var da de var oppe på 35 prosent for noen år siden.

Ikke kraftunderskudd i Norge

■ Over de siste 18 årene har Norge eksportert langt mer kraft enn det som har blitt importert. Norges vassdrags- og energidirektorat har hevdet at Norge har kraftunderskudd i et normalår, men holder nå på å endre standpunkt.

– Statnett er i ferd med å revidere oppfatningen om hva som er normal kraftproduksjon og kraftforbruk i Norge, sier Jan Bråten til Dag og Tid.

Statnett har både sett på de historiske trendene og på prognosene til klimaforskerne. Begge peker på to ting. Forbruket blir dempet av mildere vintrer og tilsiget blir større på grunn av mer nedbør.

Landets høyeste forekomst av miljøgiften PFOS er funnet i avløpsslammet ved Gardermoen renseanlegg. Nå viser nye prøver at brannskummet som Avinor bruker på dette brannøvningsfeltet ikke inneholder miljøgiften likevel.

PFOS-jakt på Gardermoen

Hvor de store mengdene PFOS i avløpssvannet på Gardermoen stammer fra er fortsatt et mysterium. Nye prøver viser at brannskummet er fritt for miljøgiften.

Bladet Miljøjournalen kunne i desember i fjor melde at Oslo Lufthavn Gardermoen (OSL) hadde funnet den svært skadelige miljøgiften PFOS i brannskummet de jevnlig bruker på sitt brannøvningsfelt. Det til tross for at produsenten og leverandøren hardnakket hevdet at skummet ikke inneholdt stoffet. Nå har nye

prøver frikjent brannskummet.

– Vi har tatt prøver fra to tønner med brannskum og sendt dem til to forskjellige laboratorier. Begge viser at brannskummet ikke inneholder PFOS, forteller Jostein Skjefstad, vann- og avløpssjef i OSL.

– Hvordan forklarer du funnet av PFOS i brannskummet i fjor høst?

– Den prøven ble tatt direkte fra tanken vi fyller brannskummet på. Her kan det ha vært rester etter gammelt brannskum, sier Skjefstad.

Etter at Miljøjournalen tok

opp saken har leverandøren Egenes Brannteknikk mottatt en storm av telefoner. Egenes har rammeavtaler med Avinor og Luftforsvaret og leverer brannskum til så godt som samtlige av landets flyplasser. Meldingen om PFOS-funnet skapte frykt for PFOS-forurensing ved andre brannøvningsfelt.

– Mitt problem er at jeg får telefoner fra hele landet. Alle ringer til meg og er redde for at brannskummet inneholder PFOS, sier Stein Asgeir Egenes i Egenes Brannteknikk.

– Vår skumvæske inneholder ikke PFOS. Nå har vi fått bekref-telsen på at det vi har sagt hele tiden stemmer, sier Egenes, som mottok meldingen om de nye prøvene med lettelse.

Enhetsleder Eivind Åsnes er ikke like lettet.

– Hvis ikke brannskummet er kilden, vet jeg ikke hvor vi skal begynne å lete, sier Åsnes.

– Nå tar vi nye prøver av avløpsslammet. Vi har startet et prøvetakingsprogram som går over en måned. I løpet av mars får vi svar på om den første prøven var riktig. Var den det, starter vi jakten etter kilden da, sier Åsnes.

● Tekst: Tor Bjarne Christensen

London til kamp mot flaskevann

Tidligere har London-ordfører Ken Livingstone manet til kamp mot klimaendringer ved å innføre miljø-sone i byen. Det betyr at foruren-sende kjøretøyer må betale helt opp til 25 pund for å kjøre i sentrum av byen. Nå har ordføreren funnet en ny kampsak, nemlig flaskevann.

Flaskevann på utesteder koster 500 ganger mer enn springvann, og det er 300 ganger så forurensede for miljøet, sa Livingstone ifølge

nyhetsbyrået Reuters.

Flaskevann fører til mer karbonutslipp, og noen merker kommer helt fra New Zealand. Livingstone mener det ikke må være flaut å be om springvann på restauranter.

Idédugnad for 10 millioner kroner!

Kjære alle medlemmer og lag,

Norges Naturvernforbund er invitert av Sparebankstiftelsen til å konkurrere om ti millioner kroner. Orienteringsforbundet og organisasjonen 4H er også med i konkurransen om å presentere det beste miljøprosjektet. Vinneren kåres til høsten ved at nettbankkundene i DNBNor får stemme på det prosjektet de mener er best. I fjor vant Turistforeningen den store potten med prosjektet "Basecamp for alle".

Fordi aktivitetene i prosjektet skal inkludere barn og ungdom, har Norges Naturvernforbund invitert Natur og Ungdom og Miljøagentene med på prosjektet.

For å vinne er vi avhengig av bredt engasjement og få inn gode ideer fra medlemmer og lag. Derfor oppfordrer vi alle til å delta i en idédugnad for å lage et bra prosjekt langs disse retningslinjene:

- Tematisk kan prosjektet omhandle både klima, forurensning og naturvern. Dette kan være både forebyggende arbeid, informasjon og bruk av naturen.
- Prosjektet skal utløse gode krefter og aktiviteter
- Aktivitetene skal inkludere barn og unge.
- Tiltakene skal være åpne for alle, ikke bare medlemmer
- Aktivitetene må treffe bredt geografisk og flest mulig, og ha langsiktig virkning.
- Alle aktivitetene knyttet til prosjektet skal gjøres i Norge.
- Prosjektet kan ikke gå til forskning, ordinær drift, eller et stort arrangement.

Naturvernforbundet, Natur og Ungdom og Miljøagentene jobber allerede for å bevare naturen, fremme gode miljøløsninger og skape positive holdninger. Utfordringen blir å sikre at prosjektet styrker arbeid vi allerede gjør og at det kan inkludere barn og ungdom over hele landet. Dette vil kunne gi et kjempeløft til våre organisasjoner. Vi vil derfor at dere skal bidra med ideer om hvordan vi sammen eller hver for oss kan bruke ti millioner kroner. Ta utgangspunkt i spørsmålene nedenfor og send inn alle gode ideer innen 10. mars.

- Hva vil dere helst bruke pengene på?
- Hvilke konkrete aktiviteter skaper engasjement og deltagelse lokalt?
- Hva gjør dere allerede eller ønsker dere å gjøre som inkluderer barn og unge?
- Er det gode aktiviteter dere vil gjennomføre som dere ikke har penger til i dag?

Tidsrammen og prosessen videre

- Vi må ha alle ideer inne før 17. mars, men helst før
- De tre organisasjonene og en prosjektleder utvikler i felleskap et helhetlig forslag.
- Det endelige prosjektforslaget sendes til Sparebankstiftelsen 30. april
- Før sommeren utarbeider Sparebankstiftelsen informasjonsmateriell om de tre konkurrerende prosjektene (en brosjyre, en film og informasjon på nettet).
- Hele september kan private nettbankkunder i DNBNor stemme for de forskjellige prosjektene. 7. oktober kåres vinneren av de ti millionene.

Send forslagene deres på e-post til naturvern@naturvern.no eller til Norges Naturvernforbund, Pb 342 Sentrum, 0101 Oslo.

Merk bidraget med "Årets gave".

Vennlig hilsen

Jan Thomas Odegard

Jan Thomas Odegard

Generalsekretær
Norges Naturvernforbund

MEDLEMSBUTIKKEN

(20% medlemsrabatt på ordinære priser)

www.naturvern.no/salg

eller ring 23 10 96 10

Soppkniv

Fin foldekniv med børste til soppturen. Håndtak i tre, knivblad av rustfritt stål. Kniven kommer med en kjekk kanvasveske.

Ordinær pris: 120,-

Medlemspris: 96,-

Vervepris: 1 hovedmedlem

Fugleplakater

Fire flotte fugleplakater med våre vanligste fugler. Plakatene kommer i vinterfugler, trekkfugler, ugler eller rovfugler. Er du interessert i fugler og ønsker bedre oversikt over dem, er disse plakatene perfekte! Str.: 45x65 cm.

Ordinær pris: 60,- **Medlemspris: 48,-**

Sett med de fire plakatene:

Ordinær pris: 190,- **Medlemspris: 152,-**

Vervepris: 1 hovedmedlem

Fuglesang-CD

Dobbeltcd med fuglelyder fra 197 nordiske fuglearter. CDen har alfabetisk oversikt over fuglene, i tillegg til sporliste. Det er med andre ord enkelt å finne fram til den fuglen du vil høre lyden til!

Ordinær pris: 295,-

Medlemspris: 236,-

Vervepris: 1 hovedmedlem

T-skjorte - Ingen plan(et)B

Lyseblå, skogsgrønne og sorte kvalitets t-skjorter i økologisk dyrket bomull. «Vi har ingen plan(et) B!»

En t-skjorte som tydelig viser ditt standpunkt for miljøet, og din tilhørighet til Norges Naturvernforbund.

Ordinær pris: 200,-

Medlemspris: 160,-

Vervepris: 1 hovedmedlem

STYRK NORGES NATURVERNFORBUND

Arbeidet vårt gir resultater

- Tre milliarder til regnskogsvern
- Klimaforlik på Stortinget
- Vern av Trillemarka
- Forbud mot giftstoff i allværsklær
- Fjellreven er på vei tilbake

Nye utfordringer krever økt innsats

- Ny klimaavtale innen 2009
- Stopp tapet av plante- og dyrearter innen 2010
- Utfasing av alle miljøgifter

Med flere medlemmer når vi flere mål!

Hva kan du gjøre?

- Hent vervetekst på naturvern.no/verv
- Send videre til dem du mener bør bli medlemmer
- Vinn flotte vervepremier - bidra til et bedre miljø!

Panasonic

Norges Naturvernforbund har inngått samarbeid med importørene av Panasonic varmepumper.

I løpet av våren kommer vi tilbake med mer informasjon om medlemsrabatt på Panasonic varmepumper.

EcoConsult AS
varmepumper/aircondition

Fra Bali til København

Varselsklokkene ringer sterkere og sterkere: Is- og snøsmeltingen akselererer, ekstreme værforhold blir vanligere og jordens middeltemperatur stiger. Den globale oppvarmingen er et faktum, det viser de siste alarmrapportene med all tydelighet.

Bali i Indonesia var vert for FNs klimamøte 3. – 14. desember i fjor. Det viktigste målet for møtet var å få besluttet en plan for forhandlingene om en ny klimaavtale som skal erstatte Kyotoprotokollen som utløper i 2012.

Forhandlingsprosessen som nå starter for alvor skal kulminere i at så mange av landene i verden som mulig undertegner den nye klimaavtalen på FNs store klimamøte i København i 2009. Avtalen er nødt til å inneholde ambisiøse og bindende tiltak for å minske utslippene av drivhusgasser og dermed bremse klimaendringene.

Vi mener at forhandlingene om en post-Kyotoavtale er den største utfordringen noensinne for internasjonalt diplomati!

De nordiske landene spiller en viktig – kanskje til og med avgjørende – rolle i hele prosessen. Samtidig som Danmark er vertsland for klimamøtet i 2009, har Sverige formannskapet i EU. Norden får dermed hele verdens oppmerksomhet. Det betyr store utfordringer, men gir enda større muligheter.

Klimaet har i dag høyeste prioritet i det nordiske samarbeidet. Det står i fokus for den ambisiøse globaliseringsprosessen som ble satt i gang av Nordisk Råd i fjor. Denne prosessen fikk sterk oppbakking, ikke minst finansielt, av de nor-

Nordisk Råd arbeider for at Norden skal gjøre felles sak frem mot klimatoppmøtet i København i 2009.

● Innlegg

Jan-Erik Enestam, direktør i Nordisk Råd
Asmund Kristoffersen, formann for Nordisk Råds miljø- og naturressursutvalg

diske statsministrene på deres møte i sommer.

Norden må tale felles sak i klimaspørsmålet. Da blir vi hørt. Sammen kan vi påvirke langt sterkere enn hvis landene agerer hver for seg. FNs klimamøte i København utgjør en ypperlig plattform og mulighet for at vi i Norden kan nå de nødvendige resultatene.

Nordisk Råd tok i forbindelse med dette en viktig beslutning på den årlige sesjonen i Oslo. De nordiske parlamentarikerne oppfordrer regjeringene til å styrke klimasamarbeidet foran København-møtet. Det bør arrangeres såkalte rundebordsdebatter med fremstående nordiske energieksperter. Samtidig skal samarbeidet mellom nordiske og globale forskningsmiljøer utvikles.

Det nordiske samarbeidet om miljøvennlige energiløsninger må styrkes. Norden har bred ekspertise

på dette området, og alle de nordiske landene har egne spisskompetanser: Finland og Sverige satser på bioenergi, Danmark på vindkraft Norge er kommet langt i utviklingen av en teknikk for å fange og lagre kulldioksid, mens Island har geotermisk energi. Gjennom felles satsinger kan vi forbedre energieffektiviteten ytterligere, fremme bruken av bæredyktige energiformer og spre denne kunnskapen til resten av verden.

En forutsetning for at vi i Norden skal påta oss en ledende rolle i klimaprosessen er at vi selv går foran med et godt eksempel. Vi skal ha ambisiøse mål for reduksjon av klimautslippene og vi skal samarbeide innenfor de viktigste internasjonale referanserammene, EU og FN.

Klimaspørsmålet uroer også borgerne i hele Norden. Ni av ti nordboere ønsker at de nordiske

landene intensiverer samarbeidet foran klimamøtet i København. Det viser en ny undersøkelse som Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd har gjort. Budskapet fra såvel nordboerne som de nordiske parlamentarikerne er dermed tydelig – nå gjelder det at regjeringene lever opp til disse kravene.

Det ligger en sterk symbolikk i at klimamøtet ble holdt nettopp på Bali, den populære ferieøya med varmt klima, hvite strender og turkisfarvet sjø. Hvis vi ikke lykkes i å få i stand en ambisiøs klimaavtale i København er det nemlig stor risiko for at Bali forvandles fra en paradisy til et klimahelvete.

Reisen er lang fra Bali i Indonesia til København i Danmark. Lang er også reisen mot en ny global klimaavtale. Men startskuddet er gått, og de nordiske landene har alle muligheter for å være veivisere. ●

En halv tabloid om dagen

For prisen av en halv tabloid-avis om dagen kan husstandene i Norge årlig skaffe omlag 7 milliarder kroner til energisparing, forskning og utvikling av nye fornybare energikilder, eller andre viktige miljøtiltak. Samtidig kan det føre til at vi endelig kan si fra oss verdens mestertittelen i sløsende strømforbruk.

I romjula kom julens minst glade budskap fra undertegnede og Norges Naturvernforbund. I et nyttårsintervju med NTB foreslo vi å doble den norske el-avgiften, fra 10 til 20 øre per kWh. En slik økning gjør at vi nærmer oss det svenske el-avgiftsnivået, men vil fortsatt ligge

langt under danskene som betaler 70 øre per kWh.

” Vi bør begynne å betale folk for å frigjøre strøm

Selv om svenskene betaler betydelig mer per kilowattime strøm enn det vi nordmenn gjør, er ikke nødvendigvis strømrregningen deres høyere enn vår.

De betaler for færre kWh enn oss. De bruker for eksempel mye mindre strøm til å varme opp sine hus enn det vi gjør. Det betyr ikke at de har det kaldere enn oss, men at de bruker andre energikilder som er bedre både for miljøet og lommeboka.

Den sterke satsingen på bioenergi i Sverige har vært helt avhengig av at el-avgiften har vært såpass høy, det har gjort bioenergien konkurransedyktig i forhold til strøm. Sverige produserer 7–8 ganger mer bioenergi enn oss. Samtidig har de klart å verne betydelig mer skog enn oss også.

I mange år har svenske strømkunder kunnet nyte godt av gunstige støtteordninger som hjelper dem med å hive ut panelovnene. De gir også støtte til dem som har oljefyr og ønsker å skifte ut denne med en varmepumpe eller pelletskamin. I Norge har disse ordningene kommet og gått, de har vært satt inn som hastetiltak når strømprisen eller debatten om den har nådd nye høyder. Støtteordningene for private husholdninger er

idag enten for dårlige eller totalt fraværende. Pengene som tas inn fra den økte el-avgiften ønsker vi at skal gå tilbake til forbrukerne i form av støtte til installering av varmepumpe, etterisolering, pelletsovn, vannbåren varmesystem og til forskning og utvikling av nye fornybare energikilder. Vi bør begynne å betale folk for å frigjøre strøm. En frigjort kWh er mer verdt en nyprodusert, fordi den kommer når vi mest av alt trenger den, om vinteren, når det er kaldt.

I den norske energidebatten er det ofte et ensidig fokus på produksjon av ny kraft. Støtteordningene for energisparing og energiomlegging bør være minst like gode som støtten til for eksempel gasskraftverk med eller uten CO₂-håndtering.

Det er store energimengder å spare. Innen 2020 har vi i rapporten «Norges største kraftverk» vist at vi kan redusere energibruken i bygg med så mye som 15 TWh, eller 30 Alta-kraftverk. Forbruket kan reduseres gjennom bedre isolering, varmegjenvinning og bruk av energieffektivt utstyr og bedre styring av forbruket.

Framtidens energiforbruk og utslipp av klimagasser har ennå ikke skjedd. Det er ingen grunn til å legge opp til at de skal skje på dagens måte heller. Vi har et valg. I fremtiden må vi basere oppvarmingen, belysningen og alt det andre energiforbruket på kilder som ikke gir utslipp av CO₂. En omlegging til et grønt skatte- og avgiftssystem er helt sentralt i en slik utvikling. Da skattelegger vi hardere det vi vil ha mindre av og mindre det vi vil ha mer av. For eksempel økt el-avgift og redusert skatt på arbeid. ●

Lars Haltbrekken

leder, Norges Naturvernforbund

Thor Midteng

Så har Thor Midteng tent sitt siste bål. Ikkje lenge etter at han fekk kreftdiagnosen, tok livet slutt 6. januar. Thor var utdanna forstmann. Han var meir interessert i livet i skogane enn i det økonomiske utbyttet av dei. I 1970 vart han tilsett i Norges Naturvernforbund. Han rakk nesten å pensjonere seg som 67-åring etter meir enn 37 år teneste.

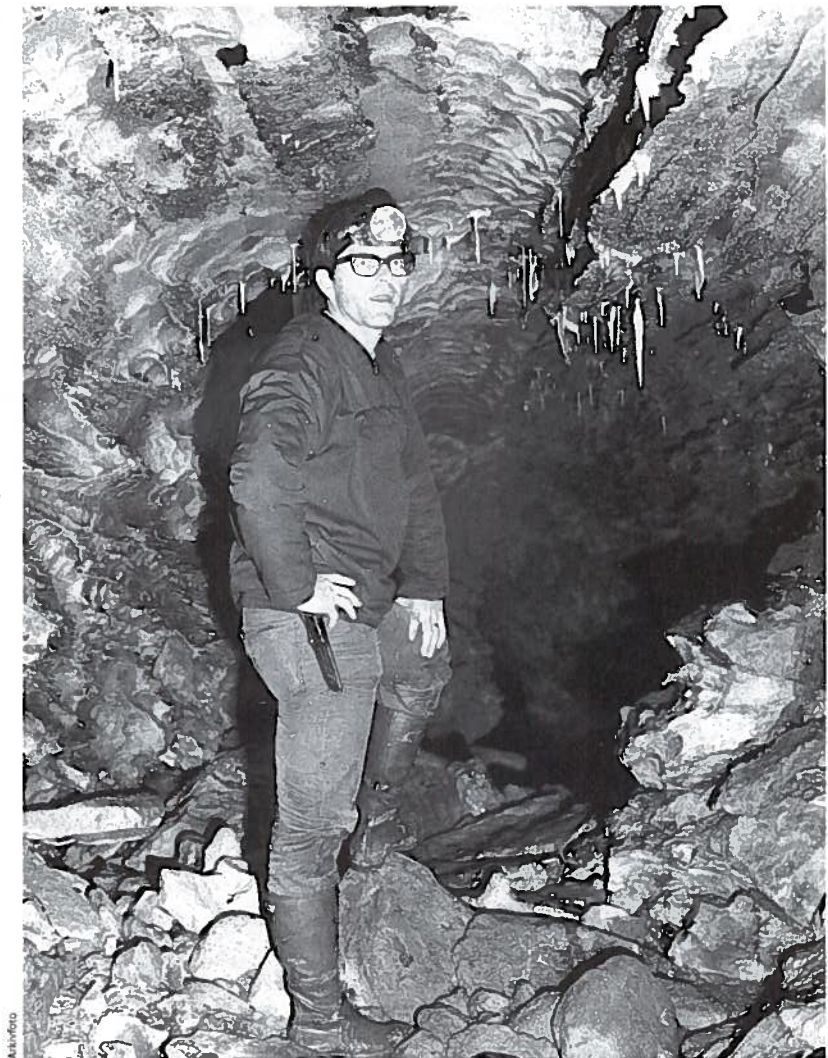
Ingen har hatt naturvern som ei så lenge som Thor Midteng. Han starta to år før Miljøverndepartementet vart oppretta i 1972. Naturverntiltak var då ei sjeldan hending. Kraftutbyggarane stod på toppen av sitt hegemoni. Thor var med på å drive fram store endringar. Skogmannen framheva på slutten vassdragsvernet som kanskje det mest gledelege.

Thor ville ikkje vere den synlege krigaren. Men han var ein flittig argumentberar til fronten. Smålåten kunne han hevde at han ikkje hadde noko kunnskap om sakene, men elles var han alltid påliteleg.

Argumenta formulerte han eksemplarisk klart i brev, frsegner og andre ytringar. Sakleg, men ikkje anemisk. Direkte tale, men aldri ufint. Med fyllepennen sette han vranglære og kunnskapsløyse på sin rette plass.

Thor hadde grunnhåttan i Naturvernforbundet som instinkt. Kjende han dei viktigaste opplysningane i ei sak, visste han om lag kva forbundet burde meine. Og var det bruk for tidlegare dokument, kunne han alltid finne dei i sitt enorme arkiv. Ofte måtte Thor ta oppdrag som ikkje opplagt låg til han. Ein periode var han generalsekretær, men å vere sjef likte han ikkje. Likevel vart han ein institusjon, den uformelle autoriteten i sekretariatet, i kraft av sine kunnskapar og sitt vesen.

Etatar og byråkratar som av saklege grunnar måtte få på pukelen, hugsar han som den samar-

En tretti år gammel Thor Midteng har vært ansatt i Naturvernforbundet i ganske nøyaktig ett år. Her på befarings i gruvene ved Okshola/Kristihola i Nordland sommeren 1971.

beidande varslaren. Ofte fekk dei vite i telefonen kva som var i vente. Av eit stort kontaktnett fekk han mange viktige opplysningar, i tiltrua til at han aldri misbrukte noko av det. Thor var ein menneskeleg motstandar, men ikkje ettergevend.

I Naturvernforbundet heldt han god kontakt med heile organisasjonen. Vi er det vi gjer, sa han ofte. I alle år dreiv han organisasjonsbygging i praksis. Mange er dei som minnest hans gode råd og praktiske hjelp. Eller dei fekk spørsmål om synspunkt på saker som galdt lokal- eller fylkeslaget. I sekretariatet var Thor alltid interessert i dei menneska som kom når nye per-

sonar fekk arbeid. Han såg dei, og han brydde seg når det kunne vere grunn til.

For mange i Naturvernforbundet var Thor den faste fyrlykta som blinka ut den sikre leia, utan omsyn til korleis stemningsvindane måtte blåse. Mange har fått sitt syn prega av hans oppfatningar om naturens rettar og våre plikter. For sin innsats vart han i 2007 heidra med æresmedlemsskap i Norges Naturvernforbund.

Per Flatberg,
Lars Haltbrekken,
Kåre Olerud,
Erik Solheim

Hvem er barnas miljøhelter?

Miljøagentene har startet kåringen av barnas miljøhelt. Amina og Sander har hovedrollene i den nye norske filmen SOS Svartskjær. De har sørget for at flere er blitt opptatt av miljøvern.

Sander og Amina får bevis av sjefsagent Heidi (midten) på at de er miljøhelter.

Miljøagentenes lokallag i Hurum tok turen til Colosseum kino og så premieren på SOS Svartskjær.

Hvem er din miljøhelt?

Send en e-post til post@miljoagentene.no med din kandidat. Barnas miljøhelt blir kåret på slutten av året.

SOS Svartskjær

Skumle skurker og søte selunger. Og filmens midtpunkt: Noora 12 år som forsøker å skjule selungene for selgerne.

MILJØAGENTENE

BARNAS MILJØVERNORGANISASJON

Bli medlem her
www.miljoagentene.no

Gaven som varer et helt år!

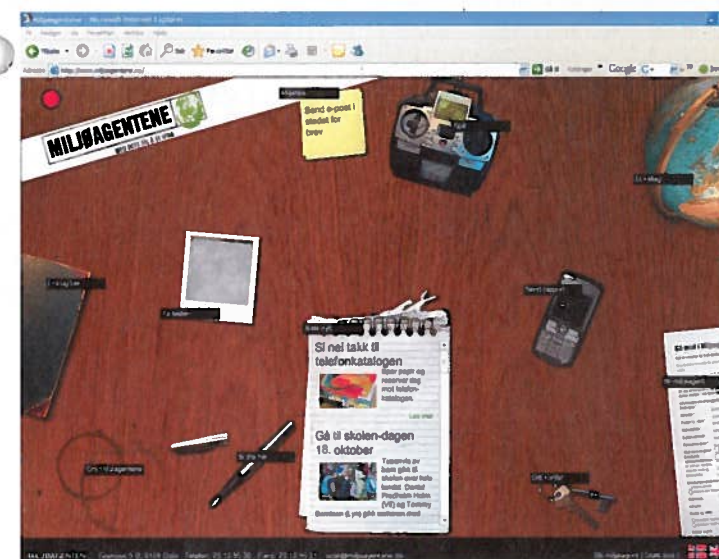
Har du et barn, barnebarn, tantebarn eller et annet barn du er glad i og ønsker å gi en hyggelig overraskelse?

Et medlemskap i Miljøagentene koster kun 100 kroner. Det heldige barnet får en flott velkomstpakke. I pakken er vårt siste medlemsblad, velkomstbrev, plakat og en overraskelse! Så kommer bladet 6 ganger i løpet av 2008.

Miljøagentene er barnas miljøvernorganisasjon. Miljøagenter oppdager vår fantastiske natur, utforsker sammenhengen mellom mennesker og natur og utfordrer miljøsinkene. Vi arbeider for å gi barn troen på seg selv, framtiden og at det nytter å gjøre noe.

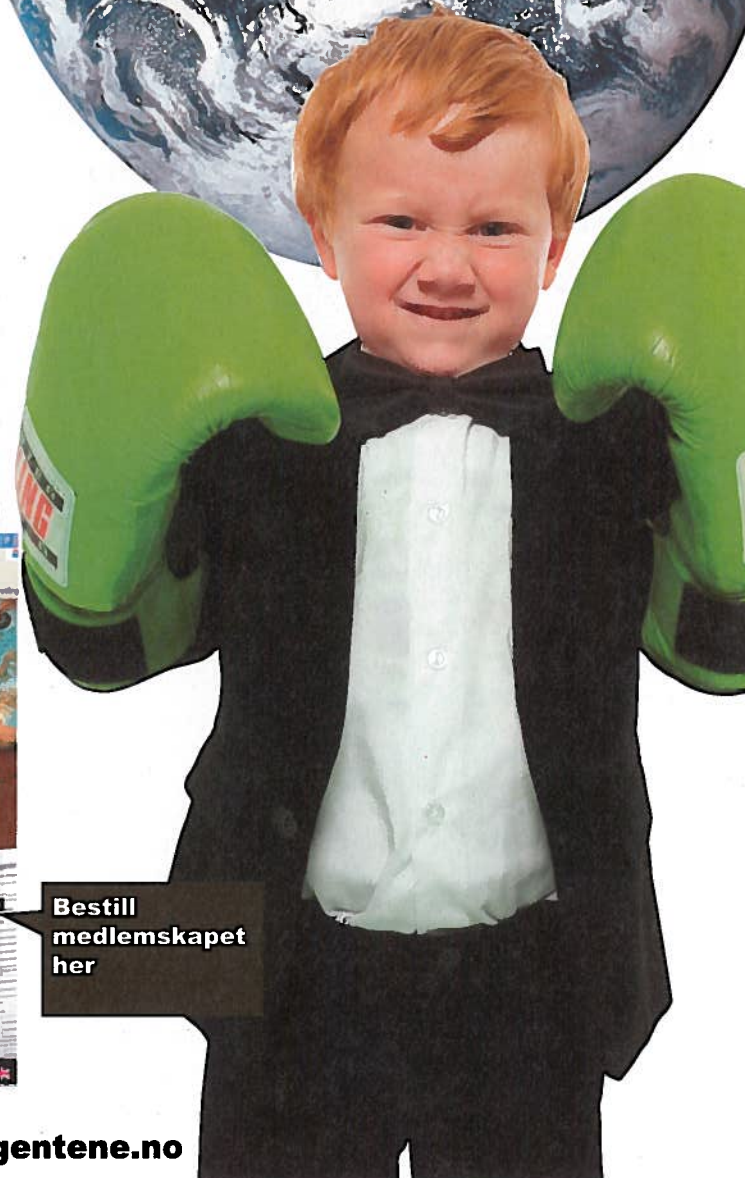
Bestill på Miljøagentenes nettsted
www.miljoagentene.no

Vi sender velkomstpakken til barnet og regningen til deg. Enklere kan det ikke bli!

Kontakt: Tlf: 23 10 95 30 post@miljoagentene.no

Bli medlem her
www.miljoagentene.no

Bestill medlemskapet her

MILJØAGENTENE

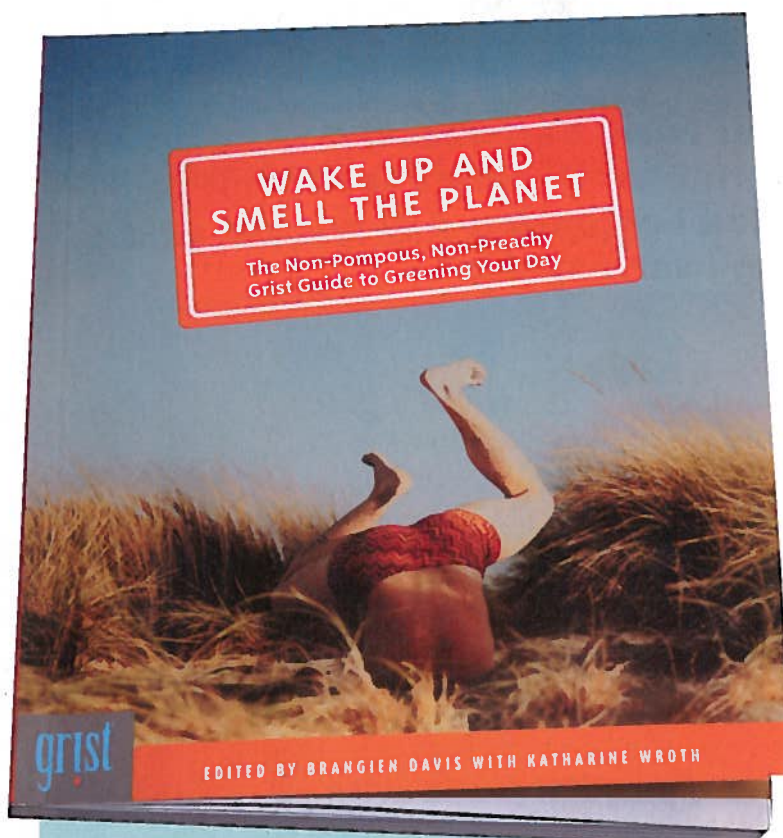
MED RETT TIL Å SI IFRA

15 spørsmål

1. Hvem er veidirektør og leder for Statens Vegvesen?
2. Hva heter hovedstaden i Etiopia?
3. Klimaforhandlingene i desember 2007 ble holdt på Bali. Hvilket land tilhører øya?
4. Hvor skal FNs klimaforhandlinger finne sted i 2008?
5. Og hvor skal de være i 2009?
6. Hva heter lederen for Regnskogsfondet?
7. Hvem er miljøpolitisk talsperson i SV?
8. Og hvem har tilsvarende verv i Arbeiderpartiet?
9. Hvor mange kvadratkilometer av Trillemarka ble vedtatt vernet?
10. Hvilken fugl er Norges tyngste?
11. Når ble Natur og Ungdom en del av Norges Naturvernforbund?
12. Kan du nevne tre fiskesorter som finnes på Rødlista?
13. Natur og Ungdom gir ut magasinet Putsj, men hva het bladet tidligere?
14. Er det lov til å drive fangst på utrydningstruet fisk i Norge i dag?
15. Hvor mange prosent av den norske skogen er vernet?

1. Terje Moe Gustavsen
2. Addis Abeba
3. Indonesia
4. Poznan i Polen
5. København
6. Lars Løvold
7. Inga Marte Thorkildsen
8. Tore Nordtun
9. 147 kvadratkilometer
10. Knoppsvane
11. 1968, altså 40 år siden i år
12. Uer, al, piggeha, havsil, håbrann, hakejerring, blålange, lange, brisling, kvelte, øyepål
13. Natur og samfunn
14. Ja
15. 1,55 prosent

15 svar

Våkn opp

Wake up and smell the planet er tittelen på ei bok som er gitt ut av Grist forlag, og er ei bok som viser veien til en grønnere hverdag. Med kapiteltitler som *Clothes Encounters*, *Crazy Little Thing Called Lunch* og *Regard the Yard* gir boka tips om hvordan hver enkelt kan leve et grønnere liv. I forordet står det at man både kan redde jorda, og ha det artig mens man gjør det, og det mens både verdier og fornuft fremdeles er intakt.

Flere vil redde fjellreven

Fjellreven har vært en av Norges Naturvernforbunds store kampsaker, og nå får den hjelp fra uventet hold. Ungdomsbedriften Redd Fjellreven UB har et forretningskonsept der de selger smykker, hvor 20 prosent av overskuddet går til Naturvernforbundets arbeid for å redde fjellreven.

Ungdomsbedriften ved Vinstra Videregående Skule har gitt ut en brosjyre med følgende tekst:

«Det var en nydelig høstdag i Skåbu. Pål Tore og

Ole Jakob bestemte seg for å legge ut på en fjelltur til Heidalsmuen. På toppen av fjellet satte de seg ned for å spise nista si, hjemmebakt brød med «raudost» fra Gudbrandsdalen. Litt lenger nede

i fjellsiden fikk de øye på ei rype som tok vingene fatt, og litt i bakgrunnen så de konturene av Mikkels rødrev som kom luskende oppover i mot dem. Da begynte de å undre på hvorfor fjellreven ikke er like vanlig å se som rødreven. Neste dag på skolen nevnte de dette for Gudrun som de visste at engasjerte seg for fjellreven og naturen. De gikk da sammen for å produsere et smykkekonsept hvor 20 prosent skulle gå til Norges Naturvernforbund og forvaltning av fjellreven.»

Trekk opp musikkspilleren

I gamle dager trakk man opp klokka når den stoppet. Så kom batteriklokkene, og tok over hele markedet. Nå er trekkopp-funksjonen tilbake med storm.

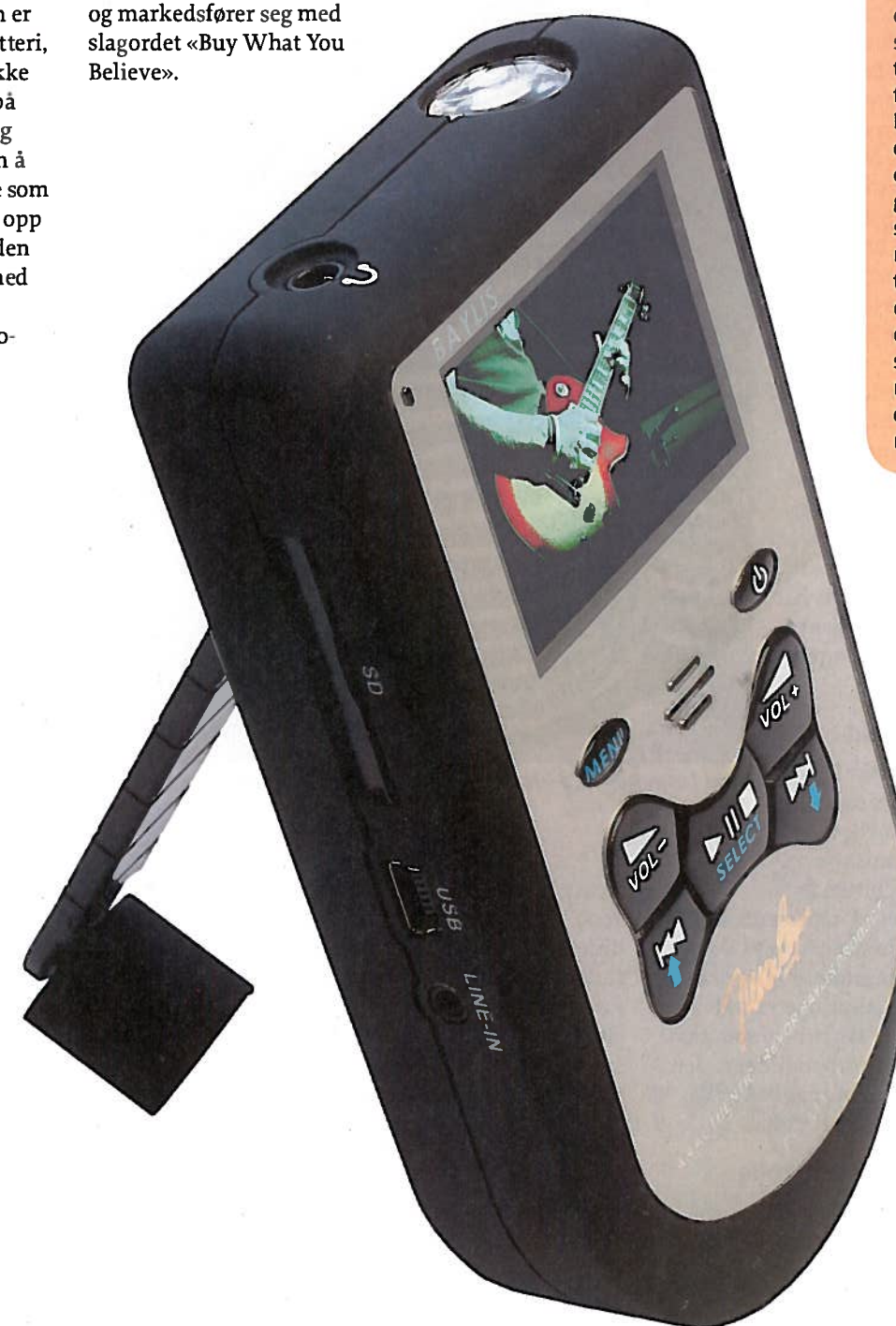
Trevor Baylis Eco Media Player har som de fleste andre mediaspillere mulighet til å spille musikk, video, vise bilder og ta inn radio. Det spesielle med denne spilleren er at hvis den går tom for batteri, kan du ganske enkelt trekke den opp. Ute på tur eller på hytta, langt unna strøm og stikkontakter slipper man å forbanne seg over spillere som går tom for batteri. Trekk opp spilleren i ett minutt, og den gir deg 40 nye minutter med spilletid.

I tillegg til disse funksjo-

nene kan man også lade mobiltelefonen med spilleren, og ta opp lyd med den. Oppfinneren Trevor Baylis har tidligere laget en radio som kan trekkes opp, men tar nå skrittet videre. Den nye mediaspilleren har også batteri.

Nettsida som tilbyr spilleren heter ethicalsuperstore, og markedsfører seg med slagordet «Buy What You Believe».

De tilbyr økologiske, rettfærdige, etiske og miljøvennlige varer. Nå kan man spørre seg hvor miljøvennlig det er å sende varer over halve jorda. Men hvis man likevel skal kjøpe den slags, så er det minst miljøskadelig å kjøpe noe som kan trekkes opp.

NOF Travel

Turene til Norsk Ornitologisk Forbunds reisebyrå, NOF Travel, er på det nærmest fullbooket det nærmeste året. Turene, som går til blant annet Midt-østen, Sør-Amerika og Finnmark, skal tilfredsstille medlemmenes ornitologiske reiselyst.

Det lønner seg å bestille tidlig for de som ønsker seg tur til de nye reisemålene, nemlig Marokko og Madagaskar, som finner sted våren og høsten 2009.

Svane-merket PC

Fujitsu Siemens sin stasjonære datamaskin Scaleo Li 2405 er den første datamaskinen som oppfyller det offisielle miljømerket Svane sine strenge krav i Norge. En svanemerket PC skal kreve lite energi, oppfylle strenge krav til tungmetaller og flammehemmere, ha høy kvalitet og skal kunne demonteres for gjenvinning, skriver ecolabel.no. Miljøkravene til svanemerkede datamaskiner omfatter emballasje, avfallshåndtering, gjenvinning og bruksanvisning.

Ettersendes ikke ved varig adresseendring

Returadresse:

Natur & miljø

Boks, 342 Sentrum, 0101 Oslo, Norway

B-Economique
NORGE

Miljøjournalen

www.miljojournalen.no

HVA SKJER ...

... med klimaet? Hvorfor står mange norske arter i fare for å dø ut? Hvordan havner miljøgifter fra pc-ene våre i blodet til isbjørnene på Svalbard? Og hva gjør egentlig regjeringen?

Les Miljøjournalen så forstår du den store sammenhengen!

Miljøjournalen er Norges eneste nyhetsmagasin om natur- og miljøsaker. Vi skriver om årsakene, virkningene og løsningene på miljøproblemene. Vi har aktuelle nyheter fra inn- og utland, fyldige temaseksjoner og er til stede når verdens statsledere forsøker å finne en løsning på klimakrisen. Og vi går gjerne utenom nyhetsbildet for å gi deg sakene andre medier glemmer.

Send inn svarslippen, eller gå inn på www.miljojournalen.no

Abonnementet koster bare 199 kroner ut hele 2008.

Miljøjournalen utgis av Norges Naturvernforbund og redigeres etter redaktørplakaten. 11 utgaver per år.

199,-
ABONNEMENT
UT 2008

JA!

Jeg vil være oppdatert på natur- og miljøspørsmål og få tilsendt Miljøjournalen hver måned ut 2008 til kun kr. 199,-

Navn

Adresse

Postnr./Sted

E-post

Miljøjournalen
Norges Naturvernforbund
Svarsending 0362
0090 OSLO

Klipp, klipp!